

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

факультет іноземних мов

кафедра англійської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **«Шляхи перекладу англомовної політично коректної лексики на українську мову»**

здобувача ступеня вищої освіти магістра
галузі знань 03 Гуманітарні науки
спеціальності 035 Філологія. Германські мови і
літератури (переклад включно)(англійська, німецька)

Федченкової Надії Петрівни

науковий керівник:
Грачова Ірина Євгеніївна
кандидат філологічних наук, доцент

Вінниця-2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	8
1.1. Роль перекладу та перекладача в міжкультурній комунікації.....	8
1.1.1. Роль перекладача в міжкультурній комунікації.....	8
1.1.2. Способи перекладу безеквівалентної лексики та поняття лакуни.....	14
1.2. Явище політкоректності та його вираження в мові.....	21
1.2.1. Категорія ввічливості в міжкультурній комунікації.....	22
1.2.2. Історія та сутність явища політичної коректності.....	26
1.2.3. Політкоректність та політкоректний евфемізм.....	30
1.3. Особливості перекладу політкоректних евфемізмів.....	32
1.3.1. Труднощі при перекладі політкоректних евфемізмів у процесі міжкультурної комунікації.....	33
1.3.2. Класифікація способів перекладу політкоректних евфемізмів.....	34
ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ.....	38
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТКОРЕКТНИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ.....	42
2.1. Характеристика вживання політкоректної лексики в англійській мові.....	42
2.2. Аналіз способів перекладу політкоректної лексики з англійської мови на українську.....	49
2.2.1. Описовий аналіз способів перекладу політкоректних лексичних одиниць.....	50

2.2.2. Характеристика лексичних прийомів перекладу політкоректної лексики	69
2.2.3. Статистичний аналіз семантичних трансформацій при перекладі політкоректної лексики.....	74
ВИСНОВКИ ДО 2 РОЗДІЛУ	80
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	83
SUMMARY	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	88
ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	96
ДОДАТКИ.....	105

ВСТУП

В сучасному світі помітна тенденція до глобалізації, культурної інтеграції та комунікації, а отже роль перекладу зросла у своєму значенні. Перекладач – це та людина, яка стирає кордони в міжкультурній комунікації, допомагає досягти взаєморозуміння представникам різних культур. Саме тому в сучасному перекладознавстві зростає інтерес до дослідження культурно-маркованих лексичних елементів.

Політкоректна лексика є однією з найдинамічніших сфер культурно забарвленої лексики – в ній постійно з’являються неологізми, а слова з часом втрачають своє значення. Саме тому важливо дослідити основні тенденції утворення і перекладу політично коректних лексичних одиниць.

Питання політкоректної лексики та евфемії привертали увагу багатьох науковців як і на пост-радянському просторі, так і за кордоном. Серед них відзначимо таких вчених як Завадська О. В., Земська О. А., Лобода Ю. А., Манакін В. М., Моїсєєва С. А., Панін В. В., Тер-Мінасова С. Г., Штепуляк О. С., П. Браун, М. Клайн, Р. Т. Лакофф, Дж. Ліч, М. Марабл, М. Хіннер.

Попри велику кількість досліджень явища політкоректності, не було здійснено детального аналізу методів перекладу політкоректних лексичних одиниць. Також здійснено чимало досліджень перекладу евфемізмів загалом, але серед них не приділялася увага політкоректним евфемізмам як окремому їх різновиду. Проте мовні особливості політкоректної лексики тісно пов’язані з культурою та суспільством в якому вона функціонує і саме це є причиною їх виділення з ряду евфемізмів і детального аналізу їх мовних особливостей та перекладацького потенціалу. Отже, потреба в перекладознавчому дослідженні політкоректної лексики як окремого виду евфемізмів обумовлює **актуальність** нашої роботи.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей перекладу політкоректних лексичних одиниць з англійської мови на українську та виявленні основних тенденцій перекладу.

Для досягнення нашої мети було поставлено наступні **завдання**:

- охарактеризувати функції перекладу в міжкультурній комунікації;
- визначити роль та місце політичної коректності в міжкультурній комунікації;
- дослідити основні підходи та способи перекладу політкоректних лексичних одиниць з англійської мови на українську;
- дослідити політкоректний словник англійської мови та простежити основні тенденції вживання політкоректної лексики в сучасній англійській мові;
- провести аналіз способів перекладу політкоректних лексичних одиниць з англійської мови на українську на матеріалі сучасної англomовної преси.

Об'єктом дослідження виступає політкоректна лексика в контексті міжкультурної комунікації.

Предметом дослідження є шляхи перекладу політкоректної лексики з англійської мови на українську та тенденції цього перекладу.

Зразки сучасної англomовної преси та приклади їх перекладу було взято за **матеріал** нашого дослідження.

Методи дослідження. В роботі застосовано такі лінгвістичні методи як *метод лінгвістичного спостереження*, за допомогою якого ми виокремили необхідні приклади застосування політкоректних лексичних одиниць з англomовних текстів, *deskриптивний метод*, який слугував для характеристики явищ безеквівалентності та мовної політкоректності в теоретичній частині нашої роботи а також для здійснення опису відібраних зразків та їх класифікації в практичній частині. Для обчислення результатів дослідження було застосовано *кількісні* методи, а саме *метод статистичного аналізу*, який слугував для виявлення тенденцій при перекладі політкоректної лексики з англійської мови на українську. Під час аналізу результатів дослідження та підбиття підсумків застосовувалися *аналітичні методи*.

Новизна дослідження полягає у комплексному аналізі методів перекладу політкоректної лексики як окремої категорії, який було здійснено вперше поза межами загальних досліджень про евфемізми. Також було обґрунтовано потребу

виокремлення політкоректної лексики зі сфери евфемізмів з перекладознавчою метою. Нами також було доповнено дослідження ролі політкоректної лексики в міжкультурній комунікації

Теоретичне значення. Отримані результати є внеском у дослідження міжкультурної комунікації та перекладознавчу науку як одного з її видів. Проаналізовано явище політичної коректності та способи її перекладу.

Практичне значення. Ця робота може бути застосована в подальших як зіставних, так і перекладацьких дослідженнях політкоректної лексики. Робота представляє собою синхронічне дослідження політично коректної лексики, але оскільки політично коректна лексика постійно змінюється, то згодом ця робота може бути використана як порівняння при вивченні динаміки розвитку політичної коректності в діахронічних дослідженнях.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на наступних студентських наукових інтернет-конференціях: «Професійна підготовка майбутніх спеціалістів у загально-європейському мовному контексті: проблеми та перспективи» (24.11. 2016, м. Вінниця, ВДПУ); наукова інтернет-конференція студентів «Сучасні проблеми лінгвістики, літературознавства та методики викладання мови і літератури» (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2016); щорічна наукова конференції викладачів та студентів факультету іноземних мов «Актуальні проблеми лінгвістики та методики викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі та школі» (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2016); всеукраїнська наукова конференція «Актуальні проблеми філології та методики викладання іноземних мов у сучасному мультилінгвальному просторі» (26-27 квітня 2017 р. Вінниця, ВДПУ); I Всеукраїнська наукова інтернет-конференція «Діалог мов і культур у сучасному освітньому просторі» (17 листопада 2017 р., м. Суми), XV міжнародна студентська інтернет-конференція «Мова, освіта, культура: Інтеграційні тенденції в сучасному світі» (23-24 листопада 2017 р., м. Вінниця, ВДПУ) та студентська наукова Інтернет-конференції «Сучасні проблеми

лінгвістики, літературознавства та методики викладання мови і літератури» (14 грудня 2017 р., м. Вінниця, ВДПУ).

Структура магістерської роботи. Дана робота містить вступ, два розділи з висновками до кожного з них, загальні висновки, список використаних джерел та два додатки.

У **вступі** викладено мету та завдання дослідження, окреслено предмет та об'єкт, обґрунтовано актуальність вибраної проблематики, охарактеризовано стан дослідження політкоректної лексики та способів її перекладу, окреслено новизну отриманих результатів, визначено теоретичне та практичне значення роботи.

У **першому розділі** розглядаються проблеми перекладу як виду міжкультурної комунікації, а також явище політичної коректності, його прояви в мові та труднощі перекладу. В цьому розділі також визначено класифікацію способів перекладу, практичне застосування якої бачимо в другому розділі.

У **другому розділі** на матеріалі сучасної англомовної преси охарактеризовано застосування методів перекладу та на основі статистичних даних проаналізовано основні закономірності перекладу політкоректної лексики. Встановлено зв'язок між політкоректною лексикою та зовнішнім культурним середовищем.

У **загальних висновках** підводяться підсумки проведеного дослідження та окреслюються перспективи подальших наукових розробок у галузі вивчення методів перекладу політкоректної лексики.

У **додатки** внесено кількісні показники частотності застосування методів перекладу та семантичних трансформацій при перекладі політкоректної лексики з англійської мови на українську.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЛІТКОРЕКТНОЇ ЛЕКСИКИ В ПРОЦЕСІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Роль перекладу та перекладача в міжкультурній комунікації

Одним з найактуальніших напрямів дослідження в сучасному перекладознавстві залишається дослідження проблем міжкультурної комунікації, оскільки когнітивна база культур, що відображена у мові, є динамічнішою ніж мовна структура – вона включає в себе ряд екстралінгвістичних категорій, таких як категорія ввічливості та явище політкоректності, що не є ідентично відображеними в різних культурах і становлять труднощі при перекладі.

Явище політичної коректності – суспільна категорія, що виникла в американському суспільстві. Вона, хоч і відома в українському суспільстві, існує в іншому вигляді, відповідно до проблем українського суспільства. Саме тому в процесі перекладу з англійської на українську мови виникає конфлікт культур, що є основною трудностю при перекладі політкоректних лексичних одиниць.

1.1.1. Роль перекладача в міжкультурній комунікації

У наш час, у період розвитку глобалізаційних процесів, розвитку науки та техніки, розвитку міжнародних відносин, потреба в перекладацькій діяльності неймовірно зросла, що дає змогу говорити про початок нового етапу в історії перекладу.

Сьогодні важко уявити країну, котра б жила абсолютно ізольовано від усього світу – глобалізаційні процеси торкнулися кожного і суспільство прагне отримувати інформацію про події у світі. Зростає потреба в міжкультурній комунікації, у взаємодії між націями та етносами. Коли ж ця комунікація ведеться між культурами, що використовують різні мови, природньо, виникає потреба в перекладі.

Саме тому більшість респектабельних ЗМІ перекладаються багатьма мовами. В Україні можна знайти переклади українською або ж російською мовами практично всіх міжнародних видань. Проте самі переклади різняться за способами передачі інформації. На офіційному сайті BBC Україна, наприклад, нерідко зустрічаються матеріали, котрі по суті є стислими резюме публікацій з англомовного сайту. Деякі незалежні перекладачі віддають перевагу так званому адаптованому перекладу, коментуючи, видаляючи або ж змінюючи елементи оригінального тексту задля більшої доступності та зрозумілості читачу, опускаючи елементи, які вважають зайвими, або ж, навпаки, вдаючись до розтлумачення культурно забарвлених мовних одиниць. З огляду на таку різноманітність способів перекладу постає питання про роль перекладача в ЗМІ. В даній роботі ми розглянемо різні позиції щодо ролі перекладача в процесі міжкультурної комунікації.

За своєю суттю слово «переклад» має досить багато значень. Ми ж звертаємо увагу на одне з них, що означає процес відтворення інформації з мови оригіналу за допомогою засобів іншої мови. В даному процесі завданням перекладача є досягнення адекватності перекладу тобто смислової відповідності тексту мови перекладу до тексту мови оригіналу [25, с.10-11].

Проте останнім часом спостерігається тенденція, коли при перекладі статей соціально-політичної тематики перекладачі намагаються адаптувати текст, зробивши його більш зрозумілим українському читачу за допомогою спрощення, упускання подробиць, що не мають ключового значення проте потребують додаткового пояснення. Нерідко також зустрічаються випадки коментування перекладу, наводячи приклади з реалій українського суспільства, проводячи певні паралелі та порівняння. Питання полягає в тому, в якій мірі перекладач має право відхилятися від оригіналу.

Почнемо з того, що більшість вчених-перекладознавців, зокрема С. А. Моїсеєва, погоджуються, що неможливо досягти абсолютної адекватності перекладу, оскільки існує значна кількість безеквівалентної лексики. С.О. Швачко, досліджуючи проблему лакун – понять відсутніх в мові перекладу, але

наявних в мові оригіналу, також стверджує про неможливість абсолютно точної передачі інформації при перекладі [35; 58].

На нашу думку, перекладач повинен все ж таки прагнути максимально наблизитися до змісту тексту оригіналу. Якщо детально аналізувати переклад окремих лексичних одиниць, то варто зазначити, що завданням перекладача є збереження денотативної та конотативної еквівалентності. Проте це не завжди можливо, оскільки перекладач також повинен максимально точно відтворити прагматичну мету повідомлення. Наприклад, якщо якийсь вислів вважається необразливим в англomовному суспільстві, то при перекладі на українську мову, слід звернути увагу на те, яку реакцію він викличе в українському суспільстві.

Читаць, довіряючи певному іноземному виданню або ж автору, розраховує отримати якомога більш точний переклад матеріалу. А різного роду відхилення спотворюють зміст та межують з порушенням авторського права. Тому при внесенні певних поправок або ж коментарів, перекладач повинен вказувати на дані невідповідності з оригіналом.

Проте, переклад у сучасному світі виступає важливим засобом спілкування між індивідами, які розмовляють різними мовами й належать до різного лінгвокультурного ареалу. У такому контексті переклад розглядають як особливий вид міжкультурної комунікації [6].

В процесі міжкультурної комунікації завданням перекладача є зближення культур, створення відповідного контакту між ними і, часто, цього неможливо досягти за допомогою дослівно точного перекладу. Перекладач, як посередник між культурами, повинен розуміти, в яких випадках можливе виникнення непорозуміння і внести якомога більше ясності, опираючись на власні лінгвокультурні знання.

Варто зазначити, що в такому випадку головною метою перекладача є не лише повна передача інформації, а й збереження прагматичної мети повідомлення, тобто досягнення того впливу на реципієнта, якого намагався досягнути мовець. Особливої уваги слід приділяти цій меті при перекладі емоційно-забарвлених, збагачених конотативним значенням лексичних одиниць.

Оскільки наші подальші дослідження базуватимуться на особливостях перекладу в процесі міжкультурної комунікації, то ми детальніше розглянемо вищезгадане явище міжкультурної комунікації, що виступає об'єктом нашої роботи. Міжкультурна комунікація — це комунікація між представниками окремих культур, коли один учасник виявляє культурну різницю іншого. Це обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур [74]. Обмін інформацією між різними культурами вчені нерідко визначають як головний стимул для комунікації [9]. В процесі міжкультурної комунікації в інформаційний обмін вступають представники двох або більше культур, які різняться між собою досвідом, світоглядом та, часто, мовою. Заради успішності комунікативного акту учасники міжкультурної комунікації змушені використовувати спеціальні мовні варіанти та дискурсивні стратегії, що відрізняються від тих, якими вони користуються для спілкування всередині своєї власної культури [67].

Щоб уникнути цих розбіжностей і передавати інформацію з мінімальними втратами потрібен посередник, який володіє знаннями обох культур, що взаємодіють. У випадку вербальної міжкультурної комунікації таким посередником як правило виступає перекладач.

Текст як знак певної культури знаходиться в складній взаємодії з культурним середовищем, в якому він існує. Під час вивчення взаємодії різних текстів вивчаються внутрішньокультурні та міжкультурні діалоги, особливості їх побудови. Їх багаторівнева ментальна структура втілює в собі когнітивні, емоційні, соціальні образи представників певних лінгвокультурних спільнот. Оскільки вербальний вплив досягає максимального ефекту за наявності у співбесідників спільного соціального досвіду і професійних знань, то як важливий аспект у перекладі виступає когнітивна база у реципієнта, або ж посередника при передачі нової культури.

Когнітивна база знань, досвіду, темпераменту, менталітету та світоглядних переконань становить комунікативну особистість. Відомо, що не існує ідентичних комунікативних особистостей, проте у представників однієї культури можна виявити значно більше спільного, ніж у представників різних культур. При

спілкуванні між особистостями однієї культури взаєморозумінню сприяє не лише спільна мова, але й спільний набір образів, понять, що притаманні комунікативним особистостям однієї культури. Коли ж в комунікацію вступають представники різних культур, такі розбіжності можуть спровокувати комунікативний конфлікт. Завдання перекладача полягає у нівелюванні цих розбіжностей, тому комунікативна особистість перекладача повинна бути збагачена досвідом обох культур, при комунікації між якими він є посередником.

Щоб зрозуміти вплив комунікативної особистості перекладача на передачу інформації у випадку міжкультурної комунікації, розглянемо саме поняття комунікативної особистості. Моїсеєва С. А. розглядає комунікативну особистість як ключовий аспект комунікації і визначає її як «узагальнений образ носія мовно-культурних та комунікативно-діяльнісних цінностей, знань, установок і поведінкових процесів» [36]. Вчений надає ключового значення ролі комунікативної особистості перекладача, зауважуючи, що саме вона є центральною зв'язною ланкою комунікативного процесу.

Комунікативна особистість складається з багатьох компонентів та формується тривалий час під впливом культурного, комунікативного та суспільного досвіду. Виховання, освіта, культура, досвід спілкування, рідна мова, особистісні риси характеру – все це чинники, що впливають на формування комунікативної особистості. З огляду на чималу кількість цих факторів, стверджуємо, що не існує абсолютно ідентичних комунікативних особистостей, проте за умови спільного розвитку в однаковому соціо-культурному середовищі представникам однієї культури значно легше порозумітися між собою, в той час як представники різних культур стикаються з більшою кількістю комунікативних труднощів.

Одним з найважливіших компонентів комунікативної особистості є мовна картина світу. Саме їй надається функція провідника в процесі комунікації особистості з навколишнім середовищем. При перекладі неможливо досягти стовідсоткової точності передачі інформації, оскільки існує розбіжність між двома культурами і мовні картини світу мовця та реципієнта можуть досить

сильно відрізнятися. В такому випадку комунікативна особистість перекладача та його мовна картина світу так чи інакше впливають на процес передачі інформації між двома культурами.

Щоб визначити ступінь впливу комунікативної особистості перекладача та його мовної картини світу на достовірність перекладу, розглянемо деякі міжкультурні аспекти перекладу.

Штепуляк О.С. стверджує, що переклад є не лише взаємодією мовних систем, а й взаємодією культурних просторів, у яких функціонують ці системи. Тобто, окрім суто лінгвістичної взаємодії під час перекладу відбувається взаємодія культурно-забарвлених елементів [60].

На основі цього слід зазначити, переклад в процесі міжкультурної комунікації відзначається додаванням нових елементів та втратою елементів мови оригіналу у випадках перекладу культурно забарвлених одиниць, що, окрім суб'єктивних факторів, таких як відсутність еквіваленту (лакуна), спричинене також і об'єктивними відмінностями в мовних картинах світу носія мови та перекладача.

Ці відмінності можуть стосуватися релігійної, побутової та суспільно-політичної сфер життя. Вони породжують так звану безеквівалентну лексику – реалії культурного середовища мови оригіналу, відповідники яких відсутні в мові перекладу. І якщо у відносно стабільних сферах життя, таких як побут чи релігія культурно забарвлені лексичні одиниці існують тривалий час та стають добре відомі в інших культурах, суспільно-політична сфера комунікації відрізняється значною динамікою, великою кількістю неологізмів та потребою швидко їх передавати засобами інших мов. Саме ця динаміка і викликає інтерес вчених, наприклад Зражевської Л. М., до суспільно-політичних культурно забарвлених одиниць та їх перекладу у процесі міжкультурної комунікації [21].

Отже, в процесі міжкультурної комунікації відбувається зіткнення комунікативних особистостей мовця та реципієнта і на основі культурних розбіжностей між їхніми мовними картинами світу може виникнути комунікативний конфлікт. Зокрема, виникає конфлікт «свого» і «чужого»

притаманний саме міжкультурній комунікації, оскільки учасникам міжкультурної комунікації властиво дотримуватися звичних поглядів способу дій чи мовлення. Такий процес може відбуватися як і підсвідомо, так і усвідомлено. Іноді комуніканти навмисне створюють дистанцію, виявляючи культурну різницю один одного [31; 45].

Перекладач, щоб мати змогу нівелювати цей конфлікт повинен мати ширшу мовну картину світу, що об'єднує досвід обох культур, що вступають в комунікацію.

1.1.2. Способи перекладу безеквівалентної лексики та поняття лакуни

У сучасній мовознавчій науці термін «безеквівалентна лексика» порівняно новий, і в його визначенні немає однозначності, а інколи й конкретності, що не сприяє визначенню безеквівалентної лексики як категорії лінгвістики. Мовознавці, зокрема Швачко С. О. та Волошина А. В., намагаються відмежувати цей термін від інших, або, порівнюючи з іншими «національно маркованими» поняттями, дати визначення терміну. Розглядаючи проблему співвідношення слова і денотата, лінгвісти намагаються також дати відповідь на питання про існування цього своєрідного етнокультурного шару лексики, але особливості функціонування національно маркованої лексики в тексті залишаються сьогодні ще недостатньо вивченими.

Відомо, що безеквівалентна лексика відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не властиві іншим. Безеквівалентна лексика як складова образності тексту створює емоційно-експресивний підтекст, пов'язаний з ідеоетнічним компонентом значення, висувається у смисловій ієрархії твору, виступає своєрідною функціонально-смісловою домінантою тексту. Безеквівалентна лексика наявна в кожній мові. Кочерган М.П. вважає, що безеквівалентна лексика, як правило, становить не більше 6-7% загальної кількості активно вживаних слів [26, с. 171-172].

Загалом поява безеквівалентної лексики зумовлена життєдіяльністю певного лінгвокультурного колективу та відображає розбіжності між

лінгвістично-понятійними кодами. Поява безеквівалентної лексики пояснюється також екстралінгвістичними факторами. Як зазначає А. В. Волошина, кожен етнос у процесі своєї життєдіяльності «олюднює» навколишнє середовище та вносить у нього специфічні риси. З плином часу виникають етнічно значущі предмети-реалії. У лексиці вони фіксуються словами-реаліями [11, с. 57].

Критеріями виокремлення такої лексики можуть бути: 1) семантичний (за яким враховується значення слів); 2) граматичний (показовий насамперед щодо одиниць, які мають певні формальні показники); 3) функціонально-стилістичний (безеквівалентна лексика може виконувати в тексті функції створення національного колориту, інтимізації тощо, у композиції поетичного тексту безеквівалентна лексика стає своєрідною смисловою домінантою (сильною позицією, впливає на зміст усього твору) [11, с. 60].

При розгляді явища безеквівалентності мовознавці намагаються відмежувати його від інших явищ, або, порівнюючи з поняттями «лакуна», «реалія», «фонова лексика», «екзотизм», «варваризм», «колерит», «національно маркована лексика», «етнографізм», «локалізм» та ін., дати визначення безеквівалентної лексики. Крім того, термін «безеквівалентна лексика» у різних мовознавчих працях використовувався неоднозначно. Відсутність однозначної думки щодо класифікації національно маркованої лексики зумовлює виникнення широкого кола наявних у лінгвістичній практиці робочих термінів, що використовуються для номінації лексичних одиниць з культурним компонентом у семантиці. Цей факт викликає також певні ускладнення у правильному розумінні системи лінгвістичного позначення безеквівалентної лексики.

М.П. Кочерган говорить про спільність понять «безеквівалентна лексика» та «лакуна», зазначаючи, що обидва терміни слугують для позначення відсутності певних понять в одній мові при їх наявності в іншій. Ці слова зазвичай позначають реалії життя, що притаманні одному суспільству, але відсутні в іншому [26, с. 42].

У випадку відсутності еквівалента застосовують поняття «лакуна» чи «безеквівалентна лексика». Отже, говорячи про безеквівалентну лексику, маємо

на увазі явище лінгвістичної лакуарності. Як правило, сьогодні говориться про міжмовні лакуни, які виникають у процесі співставлення двох мов. Швачко С. О., характеризуючи роль лакун в мові та мовленні, відзначає, що «лакуни зберігають діахронічну пам'ять, нагадують про когнітивні бази мовних структур» [58, ст. 83].

Для передачі слів, що не мають безпосередніх лексичних відповідників в іншій мові, існує ряд спеціальних прийомів перекладу. Зорівчак Р.П. дає досить чітку їх класифікацію. Проаналізувавши цю класифікацію та інші праці вчених, зокрема Кочергана М. П. та Корунця І. В., виділяємо наступні способи перекладу безеквівалентної лексики:

Переказ за допомогою транслітерації і транскрипції

При потребі передати іншомовне слово, яке не має відповідника в мові перекладу, можна вдатися до відтворення іншомовної форми слова засобами мови перекладу. У такому випадку в мові перекладу з'являється запозичене слово. Передати іншомовну форму при перекладі можна двома способами: транслітерацією або транскрипцією.

Спосіб транслітерації полягає в тому, що за допомогою букв мови оригіналу передаються букви, складові іншомовного слова і навпаки (інакше кажучи, це передача засобами графічного (літерного) складу слова), наприклад, *Waterloo* – *Ватерлоо*, *robot* – *робот*, *boss* – *бос* і т.д.

В українській мові в перекладацькій практиці значно більшого поширення останнім часом має прийом транскрибування англійського слова, тобто передача українськими літерами не орфографічної форми, а звучання англійського слова (інакше кажучи, передача звукової форми слова в мові оригіналу літерами мови перекладу). Оскільки фонетичні системи різних мов як правило значно відрізняються одна від одної, така передача завжди трохи умовна і відтворює лише деяку подібність звучання. Однак цей спосіб дозволяє створити більш-менш струнку єдину систему передачі звуків мови оригіналу за допомогою букв мови перекладу: *Internet* – *Інтернет*; *impeachment* – *імпічмент*; *file* – *файл*; *interface* – *інтерфейс*; *business* – *бізнес*.

В даний час прийом транслітерації і транскрипції при перекладі використовується набагато рідше, ніж раніше. Це цілком обґрунтовано – передача звукового або літерного вигляду іншомовної лексичної одиниці не розкриває її значення, і такого роду слова читачеві, що не знає мови носія, залишаються незрозумілими без відповідних пояснень.

Гіпо/гіперонімічний переклад

Гіпо/гіперонімічне перейменування – категоризація або ж нейтралізація денотата на основі родо-видових відносин, коли видове поняття мови оригіналу передається родовим поняттям мови перекладу. Можливість такого виду трансформацій пов'язана з існуванням міжмовних гіпонімів, тобто смислових рядів.

Існує два підвиди цього способу. Гіпонімічний переклад, тобто конкретизація реалії, або ж заміні родового поняття видовим, застосовується значно рідше, оскільки йому властива конкретизація реалії, тобто додавання інформації при перекладі.

Частіше зустрічається заміна видового поняття на родове, або ж гіперонімічний переклад, що характеризується генералізацією понять.

Однак, Зорівчак Р. П. застерігає, що при заповненні лексичної лакуни цим способом відбувається втрата певної інформації, втрачається культурологічна атрибутика реалій, відбувається «дереалізація реалій». Також цей спосіб передає семантику денотативних реалій, тобто тих, у яких переважає денотативне значення [20].

Дескриптивний перифраз

Дескриптивний перифраз – описовий зворот, за допомогою якого явище, предмет, особа, реалія називається не прямо, а описово, через характерні їй риси. Зазвичай, цим прийомом вдається передати наочний зміст реалії, але колорит частіше втрачається, тому що здійснюється заміна конотативного елементу [7].

Передача за допомогою калькування

Калькування полягає у перекладі по частинах англійського слова (або словосполучення) з подальшим складанням перекладених частин без будь-яких змін, наприклад, *sky-scraper* – *хмарочос*, *braindrain* – *витік мізків*, *grand jury* – *велике журі та ін.*

Широко поширене калькування стійких словосполучень: *the United Nations Organization* – *Організація Об'єднаних Націй*, *Third Reich* – *Третій Рейх*, *House of Commons* – *Палата Громад*.

При калькуванні існує небезпека появи в перекладі непотрібного буквалізму. До цього способу перекладу рекомендовано вдаватися лише тоді, коли в іншій мові дійсно відсутнє відповідне слово або вираз, а отримана калька чи не порушує сполучуваності слів у мові перекладу. Кальки часто можуть супроводжуватися вступним лексичним оборотом типу *so-called* – «так званий».

Транспозиція на конотативному рівні

Така транспозиція використовується у випадках, коли реалія майже повністю втрачає денотативне значення і функціонує лише в конотативному плані. У таких випадках застосовується міжмовна конотативна транспозиція, коли реалія мови оригіналу замінюється реалією мови перекладу, що має відмінне денотативне значення, але збігається в конотативному. Наприклад, українське слово «*калина*» окрім денотативного значення «*кущ, ягода*» має ще й символічне значення дівочої цноти, червоного кольору. Проте в англійському суспільстві «*guilder-rose*» – не більше ніж просто куш. Проте таку ж символіку в англійській мові несе слово «*cranberry*» – «журавлина» [20].

Метод уподібнення

Метод уподібнення, або ж субституції, заміщення, полягає у заміщенні реалії мови оригіналу найбільш схожою за значенням реалією мови перекладу. Наприклад:

Broadcast quality – *найвища якість (звуку),*

доцент – *assistant professor, associate professor.*

Такого роду приблизні еквіваленти лексичних одиниць можна називати аналогами. Аналоги нерідко використовуються в англійській суспільно-

політичній літературі для позначення явищ, характерних для української дійсності:

міськрада – municipal council;

голова міськради – mayor;

технікум – junior college.

Хоча ці еквіваленти лише приблизно передають зміст відповідних українських слів, все ж за відсутністю в англійській мові точних еквівалентів, їх застосування цілком виправдано, оскільки вони дають деяке уявлення про характер означуваного предмета або явища.

Контекстуальне розтлумачення речей

Такий метод полягає у поясненні змісту реалії у найближчому контексті, тобто розкритті значення лексичної одиниці мови оригіналу, за допомогою розгорнутих словосполучень, що розкривають істотні ознаки позначуваного даної лексичної одиниці явища, тобто по суті справи, за допомогою її дефініції в мові перекладу.

Ситуативний відповідник

В деяких випадках семантику реалії можна відтворити на рівні мовлення в ситуативному контексті за допомогою okazійного відповідника, значення якого поза контекстом може не мати нічого спільного із значенням реалії мови оригіналу, проте в даному контексті вони збігаються.

Описовий переклад

Неважко помітити, що описовий переклад, хоча він і розкриває значення вихідної безеквівалентної лексики має той серйозний недолік, що він зазвичай виявляється досить громіздким і неекономним. Тому, хоча він є звичайним засобом передачі значень безеквівалентної лексики в двомовних словниках, при перекладі текстів, особливо художніх, його застосування не завжди можливе, як застосування транскрипції і калькування. Часто перекладачі вдаються до поєднання двох прийомів – транскрипції або калькування і описового перекладу, даючи його у виносках і в коментарі. Це дає можливість поєднувати стислість і економність засобів вираження, властивих транскрипції і калькуванню, з

розкриттям семантики даної одиниці, що досягається через описовий переклад: роз'яснивши одного разу значення даної одиниці, перекладач в подальшому може використовувати транскрипцію або кальку, сенс якої вже буде зрозумілий читачеві.

Трансформаційний переклад

У ряді випадків при передачі безеквівалентної лексики доводиться вдаватися до перебудови синтаксичної структури мови оригіналу та вдаватися до лексичних замін значення вихідного слова або ж до того й іншого одночасно, тобто до того, що носить назву лексико-граматичних трансформацій, тому в даному випадку можна говорити про трансформаційний переклад.

Так, англійське «*glimpse*», що не має еквівалентів серед російських іменників, часто вживається у виразах «*to have*», або «*to catch a glimpse of something or somebody*», що дає можливість застосувати в перекладі дієслово і тим самим вдатися до синтаксичної перебудови.

I could catch glimpses of him in the windows of the sitting-room – Я бачив, як його фігура майнула у вікнах вітальні.

При передачі на українську мову англійського *exposure*, що не має прямого відповідника, у ряді випадків можна вдатися до лексичної заміни.

Використання в перекладі пояснень і приміток

Якщо в оригіналі є авторські зноски або примітки, природно, необхідно перенести їх в кінцевий продукт перекладу. Однак у ряді випадків перекладач буває змушений сам давати будь-які пояснення або примітки, відсутні в оригіналі. Іноді потрібно пояснити в примітці якісь реалії, невідомі читачеві мови перекладу. В інших випадках необхідність у примітці може бути викликана характером застосовуваного прийому перекладу. Так, використовуючи прийом транскрибування/транслітерації слова, перекладач не завжди може бути впевнений, що значення такого новоутворення в перекладі буде абсолютно зрозуміло з контексту. Тоді він дає примітку, що роз'яснює значення слова. Подібні примітки робляться лише при першому вживанні слова в транскрипції. Надалі нове слово використовується в перекладі без пояснень.

Трансплантація (або іншомовні вкраплення)

Трансплантація (або іншомовні вкраплення) – це слова і вирази в тексті перекладу іноземною мовою в іншомовному їх написанні, введені при перекладі для надання тексту автентичності або вченості, а також для стислості вживання.

На практиці спостерігається два підходи щодо іншомовних вкраплень:

- їх вводять без пояснень, розраховуючи на контекстуальне осмислення або підготовку читача, або використовуючи історично сформовану систему всесвітньо відомих лексичних одиниць (наприклад, лат. *Notabene* – прийми до відома, зверни увагу; *post-scriptum* – після написаного, постскрипtum; приписка до листа). Іноді ступінь популярності даного вкраплення робить переклад зайвим;
- їх вводять з поясненнями. Широко використовується практика перекладу у виносках або коментарів у кінці.

1.2. Явище політкоректності та його вираження в мові

Проблема ролі політкоректності в мовній системі не є цілком вирішеною на даний момент. Політкоректність – явище не лише мовне, але й суспільне, що має не лише вербальне відображення. Прояв принципів політкоректності у мові є красномовним зразком свідомого впливу суспільства на мову. Особливий інтерес це явище становить для перекладознавчої науки, оскільки при перекладі відбувається контакт суспільств, які по-різному здійснюють цей вплив, і тому, важливо дослідити, яким чином відбувається передача цього явища з мови оригіналу на мову перекладу.

Слід зазначити, що політкоректні лексичні одиниці слугують для уникання дискримінації за расовою, гендерною, матеріальною чи іншою ознакою, що вважається приниженою в суспільстві. Завдання політкоректної лексики – нівелювати цю різницю, згладити та прикрасити неприємне. Відповідно до цього завдання, політкоректні лексичні одиниці є елементами вторинної номінації;

вони, окрім обов'язкового денотативного значення, несуть в собі конотативне, евфемістичне значення.

Для евфемізмів у сфері політкоректності є характерним розширення лексичного значення слова й узагальнення поняття. Так, найменування «*visually impaired*» (люди з ослабленим зором) означає і сліпих, і людей, які частково втратили зір, а значення слова-табу «*blind*» (сліпий) – конкретніше. Аналогічний приклад можна привести з означенням людей, які мають дефекти слуху – «*hearing impaired*». «*Physically challenged*» охоплює людей із будь-яким фізичним недоліком, чи то людина з переломом, чи каліка або жертва паралічу. Евфемізм «*mentally retarded / ill*» (розумово відсталий, хворий) узагальнює низку слів: «*idiot*», «*moron*», «*backward*», «*imbecile*», «*cretin*» [61].

Оскільки метою вживання політкоректної лексики є бажання бути ввічливим, не образити та приховати неприємні явища, то вважаємо за необхідне розглядати категорії політкоректної лексики з точки зору й інших суміжних понять, таких як категорія ввічливості та категорія евфемії, з якими політична коректність тісно пов'язана.

1.2.1. Категорія ввічливості в міжкультурній комунікації

Останнім часом значний інтерес лінгвістів викликають проблеми лінгвокультурології, зокрема питання категорії ввічливості як категорії, що існує в сфері інтересів як лінгвістичних, так і суспільних наук.

Категорія, в контексті лінгвістичних вчень, являє собою певну групу мовних явищ, виокремлених на основі спільної риси, а в вузькому значенні – ознаку, що лежить в основі поділу мовних одиниць на класи, що не перетинаються, та елементам яких властива одна і та ж ознака. В загальнофілософському значенні, категорія є однією з форм мислення людини, що дає змогу класифікувати та узагальнити її досвід [13].

Вчені розглядають категорію ввічливості у декількох аспектах. Зокрема, як мовну категорію, так і категорію суспільну, намагаючись з'ясувати вплив суспільного явища на його відображення у мові та дослідити механізми цього взаємозв'язку. Значний внесок у дослідження категорії ввічливості зробили такі

вчені як П. Браун, С. Левінсон, Дж. Ліч та Е. Гофман, яких прийнято вважати основоположниками теорії ввічливості. Серед вітчизняних мовознавців слід відзначити О. А. Земську та Т. В. Аксютіну.

Слід зазначити, що категорія ввічливості є, перш за все, комунікативною категорією і виражена в комунікації за допомогою вербальних та невербальних засобів. Вчені стверджують, що комунікація існує невідривно від культури [70; 35]. Розглядаючи теорію міжкультурної комунікації, Моїсєєва С. А. виділяє такий концепт як «комунікативна особистість», що формується під впливом культурних, суспільних та мовних умов існування. Мовна картина світу комунікативної особистості визначає її поведінку в процесі комунікації [35]. Категорія ввічливості та специфіка її вираження притаманна окремій культурі або індивіду є невід’ємною складовою мовної картини світу, що існує на стику лінгвістичних та екстралінгвістичних явищ.

Проаналізувавши визначення категорії ввічливості, вважаємо найбільш точною дефініцію подану Барановою С.В., яка стверджує, що категорія ввічливості виступає поведінковою нормою, як вербальною так і невербальною, для певної соціальної групи, що це певний набір стратегій або мовленнєвих моделей поведінки, що встановлюються комунікантами як норми для них самих та в суспільній групі, до якої вони належать [4].

Поряд із категорією ввічливості існує явище «мовного етикету». Ці поняття часто сприймаються як тотожні, проте, проаналізувавши це питання, погоджуємося із твердженням О. А. Земської, що поняття ввічливості та мовного етикету слід розмежовувати, оскільки категорія ввічливості є ширшим поняттям, що розповсюджується на значне коло мовних та позамовних явищ, та полягає в свідомому намірі комуніканта бути приємним, в той час як мовний етикет включає лише стійкі ритуалізовані форми, наприклад, привітання, подяка, прощання і т. д. [19]

Погоджуємось з цим твердженням, оскільки ввічливість є не лише мовним явищем, це – суспільний феномен, що регулює міжособистісне спілкування, метою якого є турбота про почуття інших, встановлення рівня взаємного

комфорту та збереження «обличчя» комунікантів. Поняття «обличчя» також викликає значний інтерес вчених, щодо нього ведуться дискусії і наразі існує дві основних точки зору на це питання. Е. Гофман стверджує, що «обличчя» є образом, якого особа прагне набути в очах інших у процесі комунікації. Вчений вважає, що «обличчя» є динамічним та змінюється під впливом реакції інших членів комунікації. В той час як П. Браун та С. Левінсон визначають «обличчя» як стабільне ядро, що формується задовго та є незмінним у процесі комунікації [64; 66].

Досліджуючи категорію ввічливості, більшість вчених вирізняють так звану «позитивну ввічливість» та «негативну ввічливість». Перша спрямована на зближення з комунікантом, в той час як метою останньої є збереження цілісності особистого простору, дистанціювання. Негативна ввічливість у мовленні виражається за допомогою прийомів, що спрямовані на мінімізацію негативного ефекту висловлювання (*a little, just, a bit*), заперечних форм (*I'm not particularly fond of the idea, I'm not quit clear on...*), дієслів, що позначають намір (*He tends to be rather critically minded lately*) [62].

У різних культурах співвідношення позитивної та негативної ввічливості відрізняється. Наприклад, якщо серед північних негустонаселених країн завжди переважала негативна ввічливість, то в культурах багатьох південних країн вона може сприйматися як прояв ворожості чи недоброзичливості. Категорія ввічливості не є універсальною для усіх культур, оскільки існує нерозривно від суспільства, менталітету та мови. Якщо для української мови притаманна позитивна ввічливість, що виражається турботою про почуття комуніканта, проникненням в особистий світ людини, то для англомовного суспільства властива негативна ввічливість, котра створює дистанцію [46].

Саме ці відмінності часто спричиняють непорозуміння в процесі міжкультурної комунікації, і, якщо така відбувається за посередництвом перекладача, то його завдання полягає в уникненні цього непорозуміння і в передачі елементів ввічливості на мову іншої культури, таким чином, щоб вони цілі, якої прагнув комунікант, а саме, бути ввічливим, або ж дистанціюватися.

Проте, існують і універсальні правила ввічливості, притаманні різним мовним середовищам. Зокрема, відомий вчений Дж. Ліч визначає набір максимум ввічливості, головну мету яких можна звести до основного правила – надавати більшого значення тому, що стосується адресата, меншого – тому, що стосується себе [70].

Тюріна С. Ю. та Земська О. А. також приділяють увагу категорії ввічливості. Вчені відзначають, що основна мета слідування принципам ввічливості – досягнення позитивного комунікативного ефекту. Самі ж принципи ввічливості можемо охарактеризувати як своєрідний комунікативний контракт, що полягає у слідуванні відповідним до ситуації правилам спілкування [19; 52].

Р. Лакофф визначає наступні принципи ввічливості:

- Не нав'язувати свою думку, точку зору тощо;
- Бути товариським, приємним [68];

В той час, Дж. Ліч коротко визначає основний механізм ввічливості, який полягає у мінімізації невивічливих висловлювань та максимізації ввічливих [70].

Проаналізувавши основні принципи ввічливості, виділяємо два основних види труднощів, що можуть виникнути при перекладі мовних одиниць, що мають конотативне значення ввічливості, або ж згаданої вище категорії грубості:

- 1) розбіжність між принципами та нормами ввічливості, притаманними різним культурам, що вступають в комунікацію;
- 2) випадки, коли мовці дотримуються загальних принципів ввічливості, або ж принципи збігаються, проте мовні засоби вираження викликають непорозуміння.

В кожному з випадків, метою перекладача є збереження конотації, або ж комунікативної цілі закладеної у висловлюванні мовою оригіналу при передачі мовою перекладу, проте способи перекладу таких мовних одиниць можуть суттєво відрізнятися. У першому випадку важливим є збереження не лише комунікативної мети, а й культурного забарвлення. При перекладі таких одиниць радимо застосувати спосіб пояснення. Зберігши максимально точно мовну структуру, ми не втрачаємо культурного забарвлення, а за допомогою пояснення

(в тексті, або ж внизу сторінки) передаємо комунікативну мету, вказуючи на прийняті для даної культури норми ввічливості і яку конотацію вони мають в конкретному випадку. Щоб передавати такі висловлювання, перекладач має добре орієнтуватися в культурних особливостях мови оригіналу та знати не лише лінгвістичні, а й екстралінгвістичні фактори, що впливають на значення одиниць категорії ввічливості.

У випадку, коли немає розбіжностей між принципами ввічливості у культурах, що вступають в комунікацію, не потрібно вдаватися до пояснення, проте часто потрібно вжити ряд лінгвістичних трансформацій при перекладі, щоб зберегти не лише денотативне, а й конотативне значення за відсутності повного еквіваленту. Досить часто доводиться вдаватись до переосмислення, емпатизації, або ж нейтралізації ввічливого або ж грубого конотативного значення.

Проаналізувавши праці лінгвістів, приходимо до висновку, що категорія ввічливості та основні принципи ввічливості різняться в різних культурах, що може викликати труднощі в міжкультурній комунікації. При перекладі мовних одиниць, що мають в собі значення ввічливості або грубості слід звертати увагу на збереження цієї конотації при перекладі.

1.2.2. Історія та сутність явища політичної коректності

Політична коректність виникла в межах категорії ввічливості, оскільки спочатку переслідувала таку ж комунікативну ціль – нівелювати ворожість, створити приємну атмосферу. З часом це явище отримало суперечливу оцінку вчених, і навіть зараз не має однозначного схвалення або ж критики.

Сам термін «політична коректність» виник ще за часів В. І. Леніна та мав зовсім інше значення – політична правильність, вірність ідеалам партії. З часом його почали вживати в іронічному контексті для позначення тих, хто сліпо й абсурдно слідував партії. Проте з часом термін був забутий і з'явився вже в 70-і роки XX століття в США вже в відомому нам сьогодні значенні [69, с.92].

Аксютіна О. В. стверджує, що вперше термін у його теперішньому значенні було вжито американкою Карен де Крау – президентом Американської національної організації захисту прав жінок [1].

Власне явище політичної коректності виникло з ініціативи громадських активістів, що підтримували ідеї расової та гендерної рівності у 70-х рр. XX ст. Наступні 20 років політична коректність не викликала значного інтересу. По-справжньому бум політичної коректності відбувся у 1990 році, і вже тоді явище політичної коректності піддавалося першій критиці, як таке, яке позбавляє мову її свободи [69, с.96].

Фундаментальною працею, що дає вичерпну характеристику є праця Робін Т. Лакофф «Political correctness and hate speech», або ж «Політична коректність та розпалювання ненависті». Р. Т. Лакофф характеризує політкоректні лексичні одиниці як мовні засоби створені нижчими групами суспільства на позначення самих себе, що забезпечують їм відчуття рівності, допомагають подолати стереотипи [69, с. 91].

Серед вітчизняних вчених варто відзначити праці С. Г. Тер-Мінасової, яка присвятила чимало досліджень вивченню політичної коректності та проблем її перекладу. В своїй праці «Язык и межкультурная коммуникация» С. Г. Тер-Мінасова визначає політичну коректність як потужну культурно-поведінкову тенденцію, що має на меті нівелювання нерівності між індивідами та уникнення стереотипів. Однак, вчений не погоджується з влучністю самого терміна «політична коректність» для позначення актів ввічливості, оскільки він говорить про те, що у випадках вживання політкоректних одиниць мова йде про політичні мотиви на відміну від щирої турботи про почуття людей, прагненню до тактовності та доброго ставлення до людей [49, с. 276-277].

Щодо питання про мету політкоректності не існує однозначної оцінки вчених. Деякі вчені, так само як і Тер-Мінасова С. Г. дають позитивну оцінку явищу політичної коректності. До них варто віднести Мовчан Д. В., Лободу Ю. А. та ін. Позиція цих вчених полягає у тому, що політкоректність має за мету уникання в мові слів та виразів, що можуть образити, зачепити почуття власної гідності, виразити прямолінійну дискримінацію натяком на расову приналежність, стать, вік, стан здоров'я, соціальне чи матеріальне становище. Прихильники

політичної коректності зауважують, що вона слугує для ретушування неприємних рис, згладжування чи нейтралізацію вад людини [34, с. 25; 26, с. 314].

Попри динаміку позитивного впливу на розвиток сучасної англійської мови, рух за політичну коректність, на думку багатьох лінгвістів, лише псує природну мову. Ряд вчених, серед яких слід відзначити Л. Віссона, Е. Рора та Зайко Л. В. надає негативної оцінки явищу політкоректності, зазначаючи, що воно часто є абсурдним, нелогічним і спотворює реальність, а суспільна заборона називання речей своїми іменами наносить непоправну шкоду свободі мови [17; 73]. Н. Толстая, в тому числі, виступає з іронічною критикою абсурдності вживання політкоректної лексики. Зокрема Л. Віссон критикуючи політкоректність у своїх працях, заявляє, що політкоректність є результатом американської ідеї про рівність всіх людей, коли насправді люди не можуть бути абсолютно рівними, оскільки мають різну систему цінностей, рівень інтелектуального та морального розвитку і саме ця неоднорідність суспільства є природно вмотивованою [10, с. 40; 51].

Противники політкоректності стверджували, що змін вимог до мовленнєвої поведінки, примусове нав'язування мовних норм не ведуть до вирішення соціокультурних проблем та конфліктів, а навпаки несуть загрозу демократичним свободам людини, зокрема свободи її слова. Політична коректність, на думку противників, є лише засобом створення комунікативної парареальності, позитивної самопрезентації та формальної ввічливості. Зокрема І. М. Фесенко висловлює побоювання, що політична коректність може стати інструментом викривлення та приховування інформації [55].

Динамічний розвиток політкоректності на початку 90-х викликав побоювання вчених, які заговорили про загрозу свободі мови, спричинену поширенням тенденції вживання політкоректної лексики. О. В. Завадська стверджує, що політична коректність полягає у свідомому впливі суспільства на мову. В такій ситуації окрім відображення в мові екстралінгвістичних суспільних тенденцій, має місце підпорядкування мови вимогам суспільства, свого роду встановлення рамок та обмежень. Ключова різниця між суспільними кодексами

ввічливості та політкоректності полягає у ступені їх добровільності. Коли перший є вільним і добровільним, то останній характеризується нав'язаністю та примусовістю. Цієї ж думки притримується і Я. С. Бондарук, зазначаючи, що політична коректність досягає своєї мети лише в тому випадку, коли є добровільною і не нав'язаною [16, с. 3; 8].

К. Аллан у своїй праці «Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language» характеризує найбільш критичну позицію щодо явища політичної коректності, а саме погляд на політичну коректність як акт наруги над свободою мови та здоровим глуздом та стверджує, що політична коректність спотворює мову практично за Оруеллом [63, с.93].

Аналогію з цим твором помітили і вітчизняні вчені. К. С. Шаров порівнює політкоректну мову з «Newspeak» тобто «новомовою» Оруелла: «Як можна визначити політкоректність у двох словах? Це певна новомова – мова Езопів наших днів, які схильні перейменовувати всі речі та явища. Для чого? Щоб не вважатись негідником, який зневажає або обмежує чийсь права» [57, с. 34].

Щоб обґрунтувати або ж спростувати використання політичної коректності, а також дати оцінку цьому явищу, слід звернутися до питання про співвідношення мовленнєвого акту і дії. Яку шкоду можна завдати словами і яким чином відбувається розпалення ворожнечі за допомогою мовних засобів. Р. Т. Лакофф порівнює теорії мовленнєвого акту за Остіном, а саме, що мовні порушення повинні трактуватися як правопорушення в кримінальному та цивільному контекст, та за Гейманом: «Мовлення – це опосередкована дія» [69, с. 105-107].

Р. Т. Лакофф заявляє, що абсолютне відокремлення мовлення від діяльності – це така ж логічна помилка, як і повне відокремлення розумового від фізичного. На думку вченого, мова є проміжною ланкою між думкою і дією – тобто думка, помітна для спостереження [69, с. 108].

Зважаючи на це твердження, приходимо до висновку, що мовлення є актом репрезентації думки. Оскільки, людина є вільною у своїх думках та намірах і не може бути покараною у випадку їх не реалізації, то й оцінка мовленнєвого акту, коли той слугує виключно для вираження думки, не може прирівнюватися до

оцінки фактично здійсненої дії. Проте мовлення, на відміну від думки, є актом комунікації та обміну морального досвіду, тому його слід оцінювати з морально-етичної точки зору.

На нашу думку, мовна політкоректність як акт мовлення чинить вплив на співрозмовника, проте не може розглядатися в кримінальному чи цивільному контексті, оскільки завдана мовним порушенням шкода не рівноцінна кримінальному, чи цивільному покаранню. Саме тому основною вимогою до вживання політкоректних лексичних одиниць має бути добровільність.

1.2.3. Політкоректність та політкоректний евфемізм

Однією з актуальних проблем, які стоять перед сучасним мовознавством, залишається дослідження співвідношення мови і культури. Мова є дзеркалом культури, в якому відбивається суспільна самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя традиції, звичаї, мораль, система цінностей, світовідчуття, бачення світу.

Коли в американському суспільстві виникла необхідність мовних змін, які б уникали забезпечили уникання дискримінації та повагу до особистих прав людини, в університетах і коледжах США почалась робота над створенням нової лексики, метою якої було усунення расової, гендерної, соціальної та інших видів дискримінації. Така лексика отримала назву політично коректної, а її головним принципом стало прагнення уникати вживання лексем, образливих для представників тієї чи іншої соціальної групи, громадянські права яких обмежуються або не здійснюються у повному обсязі.

Явище політичної коректності, що поширилося в англomовному суспільстві останні кілька десятиліть, стало одним з головних джерел появи евфемізмів. «Евфемізм – стилістична фігура; навмисна зміна знаку певного поняття описовим найменуванням або іншим знаком для усунення небажаних, надто різких, недостатньо ввічливих слів шляхом їх пом'якшення або шифрування через

заборону на вживання деяких слів, зумовлену соціально-політичними, історико-культурними, релігійними, етичними й естетичними чинниками» [42].

Не можна також не погодитися з думкою Л. П. Крисіна, який визначає евфемізм як спосіб непрямого, перефразованого та пом'якшувального позначення предметів, властивостей чи дій [28].

Явища евфемії та політкоректності є досить цікавими і, водночас, непростими для вивчення. Проблема евфемізму висвітлена в працях, як і зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Серед останніх варто виділити Шляхтіну О. В., Гончаренко Е. П., Марховську А. Ю. та Ткачик О. В. Питання політичної коректності та політкоректних евфемізмів вивчали Тер-Мінасова С. Г. та Любода Ю. А.

Серед евфемізмів вчені виділяють ряд евфемізмів-неологізмів, зумовлених політичною коректністю. Характерною рисою політкоректної лексики є не лише використання мовних засобів задля повідомлення інформації, а й з метою її викривлення або приховування.

Основною сферою вживання політкоректних евфемізмів вважаємо політичний дискурс – тобто сукупність усіх мовленнєвих актів у політичних дискусіях, а також правил публічної політики, які оформилися згідно з існуючими традиціями та отримали перевірку досвідом.

Явища евфемії та політкоректності нерідко розглядаються в спільному контексті. Наприклад, Гончаренко Е. П. протиставляє дані поняття, характеризуючи евфемізм, як прояв ввічливості, а політичній коректності присвоюючи характеристику абсурдності. Інші ж вчені, зокрема Шляхтіна О. В. та Завадська О. В., розглядають евфемізм як суто мовний засіб вираження позамовного явища політичної коректності [12; 15; 59].

Найпопулярнішою є позиція вчених, зокрема Завадської О. В. та Шляхтіної О. В., які визначають евфемію як мовне явище, що виконує функцію «прикрашання» понять, які вважаються суспільством непристойними чи викликають сильні негативні емоції. В той час як політичну коректність найчастіше визначають як екстралінгвістичне явище, котре охоплює різні сфери

життя, в тому числі відображається й на мові, де й виражається за допомогою евфемізмів [15; 59].

На нашу думку, основною відмінністю між політкоректністю та евфемією є те, що політкоректність – це свідомо вибрана людиною стратегія поведінки, ставлення до оточуючих, а евфемізми – лише засоби вираження цього ставлення на практиці, в мові.

Проте не всі евфемізми слугують для позначення політкоректності в мові. Розглянувши класифікацію евфемізмів, що пропонує Ткачик О. В, приходимо до висновку, що серед усіх груп евфемізмів політкоректними вважаються ті, що стосуються дискримінації, вказують на вік, зовнішній вигляд людини та її соціальний стан. Проте серед евфемізмів є й ті, що не стосуються політкоректності. Це евфемізми, що слугують для вуалювання назв непристойних явищ, дипломатичні евфемізми, евфемізми мови реклами та ті, що стосуються негативних явищ дійсності, таких як смерть, війна, природні катаклізми [50].

Проаналізувавши погляди вчених, приходимо до висновку, що поняття евфемії та політичної коректності не можуть бути протиставлені, оскільки не є поняттями однієї категорії. Схематично їх співвідношення можна зобразити наступним чином: уявімо широке коло явищ, охоплених поняттям політичної коректності – це і мовні засоби, і соціальні акції, такі як, наприклад, вимога до працедавців брати на роботу осіб різної раси, щоб уникнути звинувачень у дискримінації. Інше коло охоплює різні групи евфемізмів, серед яких лише частина слугує для вираження політкоректності. Саме на стику цих широких понять виникає вузьке поняття політкоректного евфемізму, який слугує як лінгвістичний засіб вираження політкоректності.

1.3. Особливості перекладу політкоректних евфемізмів

Проаналізувавши співвідношення між явищами політкоректності та евфемії, приходимо до висновку, що явища ці належать до різних категорій і не можуть сприйматися як синонімічні. Політкоректність – суспільне явище і мовна

політкоректність є лише одним із проявів цього явища. В той час як евфемізм – лінгвістичний термін, що означає лексичну одиницю, яка слугує для прикрашання неприємних понять та явищ.

З першого погляду, політкоректна лексика та евфемізм можуть сприйматися як тотожні явища, оскільки переслідують спільну мету – не образити, бути ввічливим. Проте, слід зазначити, що евфемізм, як поняття лінгвістичне не може стосуватися невербальних політкоректних одиниць, а має зв'язок лише з мовною політкоректністю. Також відзначаємо, що евфемізм є інструментом для вираження політкоректної лексики. Проте, не кожен евфемізм є політкоректним, оскільки не всі вони застосовуються в суспільній сфері, деякі з них виконують естетичну функцію у випадках, коли означають явища неприємні, неестетичні, але ті, які не можуть нікого образити.

Виокремивши серед політичної коректності мовну політкоректність, яка і становить інтерес для нашого дослідження, з'ясовуємо, що для її вираження слугує особлива група евфемізмів суспільно-політичної сфери, які визначаємо як політкоректні евфемізми. Саме ці лексичні одиниці і є ключовими в нашому дослідженні.

1.3.1. Труднощі при перекладі політкоректних евфемізмів процесі міжкультурної комунікації

Використання евфемізмів у різних культурах значно різниться, що може спричинити не тільки непорозуміння та невдалу комунікацію, але й становить певні труднощі при перекладі. Політкоректні лексичні одиниці притаманні мові оригіналу можуть не мати відповідника в мові перекладу, тобто має місце лакуна. Більшість евфемізмів, які є загальноприйнятими та зрозумілими, що спрямовуються на приховування негативних характеристик та ознак. Проте в процесі міжкультурної комунікації в контакт вступають культури, для яких саме поняття неприємного може мати різні прояви, що спричинено різним менталітетом та різним суспільно-історичним досвідом.

Перед людьми, для яких англійська мова не є рідною, окрім потреби в засвоєнні нових політкоректних понять, виникає потреба адекватної їх передачі

на рідну мову. Слід враховувати і те, що для більшості україномовного населення політична коректність – новий феномен як і з лінгвістичної, так і з культурної точки зору. Це означає, що переклад політкоректної лексики з англійської мови на українську супроводжується труднощами добору відповідних лексичних одиниць української мови.

У випадках, коли в культурі мови перекладу відсутні певні явища, традиції та проблеми, стикаємося з міжмовною лакуною. В такому випадку маємо справу не лише з вибором еквівалента, але з запозиченням нового понятійного апарату і нової термінології.

Поняття політичної коректності пов'язане з явищем мультикультуралізму (multiculturalism). Саме з існуванням концепції мультикультуралізму, пов'язане виникнення таких етнонімів як «*Afro-American*», «*Afro-Canadian*», «*Afro-Caribbean*» та інших евфемістичних змін неполіткоректної лексеми «*negro*». В українській мові також можна зустріти запозичення типу «афро-американець», «афро-канадець», «афро-бразилець» та «афро-українець» [41].

Коли в мові виникає потреба у появі нових лексем, політкоректна лексика перестає бути безеквівалентною. Тоді проблеми перекладу значно спрощуються. Наприклад, слово «повія» вважається образливим як в англomовному, так і в україномовному суспільстві. За допомогою евфемізації в мові з'явилися такі слова як «жриця кохання», «представниця древньої професії» тощо.

В політкоректній англійській мові не зустрічаємо такого романтизму щодо найменування представників цієї професії: «*sex workers*», «*sex care providers*», причому ці лексичні одиниці не вказують на стать того, кого називають.

Проблеми, що виникають при перекладі політкоректних евфемізмів українською мовою, пов'язані передусім з вибором оптимального способу найбільш повного відображення смислу, закладеного у вихідній мові.

Основні труднощі при перекладі викликані такими проблемами:

- складністю вибору еквівалентних слів, які відповідають смисловій точності, нормі, стилю вихідної мови;

- наявністю різних образів в англійській та українській мовах; необхідністю збереження національно-культурних особливостей;
- відмінності об'єктів евфемізації у різних мовах.

1.3.2. Класифікація способів перекладу політкоректних евфемізмів

Існує багато способів перекладу політкоректних евфемізмів, які включають лексичні, граматичні та семантичні трансформації. Граматичні трансформації при перекладі використовуються з огляду на структуру мов, що взаємодіють і наразі не становлять значного інтересу для нашого дослідження в контексті міжкультурної комунікації.

Ми також звертаємо увагу на лексичні перетворення при перекладі, оскільки розглядаємо політкоректні евфемізми в контексті безеквівалентності і в нашому дослідженні проаналізуємо можливі способи їх перекладу. Основні лексичні трансформації зазначені в нашій праці вище.

Проте, ми вважаємо таку класифікацію способів перекладу не достатньо повною. Вище ми окреслили основні закономірності міжкультурної комунікації і прийшли до висновку, що при перекладі з однієї мови на іншу виникає розбіжність культур, яким ці мови належать. Часто явища однієї культури, відображені в її мовній системі, не мають відображення в іншій мові, оскільки відсутні в культурі. Таким чином виникає ситуація безеквівалентності, або ж лакуни. Саме тому помилково стверджувати, що суть усіх способів перекладу політкоректних евфемізмів полягає у збереженні евфемістичного конотативного значення.

Цілком імовірною є ситуація, коли в одній культурі необхідний евфемізм для завуалювання певного явища, тоді як в іншій культурі це явище є цілком прийнятним і не має потреби в існуванні евфемізму для його позначення. Також існують випадки коли, навпаки, слово, яке вважається нормативним в культурі мови оригіналу, потребує евфемізації при перекладі, оскільки його еквівалент не є прийнятним і потребує вторинної номінації.

Детальний аналіз семантичних трансформацій при перекладі політкоректної лексики є тим способом, за допомогою якого можемо порівняти семантику

політкоректних понять в українській мові та співвіднести їх. За допомогою частотного аналізу зможемо визначити місце і роль політкоректності як в англійській, так і в українській мові. Якщо розглядати переклад з точки зору міжкультурної комунікації, то вивчення семантичних змін є ключовим для подальшої роботи.

Існує декілька поглядів на семантичні трансформації при перекладі політкоректних лексичних одиниць. Наприклад, Марховська А. Ю. пропонує поділити їх на дві групи, в залежності з тим, наскільки евфемізм зберігає свою сутність в мові перекладу:

- 1) збереження евфемізму мови оригіналу за допомогою аналогічного евфемізма мови перекладу;
- 2) поява евфемізму в мові перекладу шляхом метафоризації, еліпсису або перифрази [32].

Ткачик О. В. та Бабаєв Т. К. пропонують визначати наступні способи перекладу евфемізмів:

- нейтралізація, тобто зниження ролі конотативного значення політкоректних евфемізмів в процесі перекладу;
- емфатизація – зворотній до нейтралізації процес, що полягає у додаванні конотативного значення евфемії в мові перекладу до лексичної одиниці, що не була евфемізмом в мові оригіналу.

Проаналізувавши наведені вище класифікації способів перекладу політкоректних евфемізмів, вважаємо за доцільне визначати наступні способи:

- ***Збереження денотативної та конотативної еквівалентності.*** Це збереження відбувається за допомогою еквівалентного перекладу, або ж, за його відсутності, за допомогою певних лексичних трансформацій, які мають за мету максимально точно відтворити семантику слова. Серед них визначаємо наступні способи: транслітерація, транскрипція, гіперонімічне перейменування, калькування, транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення, контекстуальне роз тлумачення та описовий переклад.

- **Нейтралізація евфемізму** – звуження значення, тобто позбавлення його конотативного значення в мові перекладу при наявності такого в мові оригіналу.
- **Емфатизація евфемізму** – розширення значення, а саме процес вторинної номінації та додавання конотативного значення при перекладі, якщо необхідна евфемізація.

В той час як лексичні чи граматичні перетворення при перекладі дають змогу досягнути та порівняти систему мов, то семантичні зміни дають змогу осмислити і проаналізувати різницю між культурами, роль та місце політичної коректності в мовах, що вступають в міжкультурну комунікацію, допомагають встановити лакуни та знайти оптимальні способи перекладу, що забезпечують доцільне відтворення значення. Саме тому в нашій роботі акцентуємо увагу на семантичних способах перекладу політкоректних евфемізмів, оскільки вони дають змогу оцінити місце явища політичної коректності в культурах, що вступають в комунікацію за посередництвом перекладу та співвіднести роль політичної коректності в порівнюваних культурах.

ВИСНОВКИ ДО 1 РОЗДІЛУ

Переклад – одна з найважливіших складових у процесі міжкультурної комунікації, а процес перекладу полягає не лише у зіткненні різних мов, а й у контакті різних культур, соціальний досвід яких відображений в мові. Саме тому на рівні з лексичними та синтаксичними труднощами при перекладі пропонуємо виділяти також труднощі зумовлені розбіжністю культур, що контактують при перекладі.

Оскільки проблема перекладу політкоректних лексичних одиниць є проблемою культурною і виникає в процесі міжкультурної комунікації, то ми детальніше розглянули сам процес міжкультурної комунікації, який, на нашу думку, є комунікацією між представниками окремих культур, коли один учасник виявляє культурну різницю іншого. Це обмін інформацією, почуттями, думками представників різних культур.

Кожен з представників цих культур становить певну комунікативну особистість (узагальнений образ носія мовно-культурних та комунікативно-діяльнісних цінностей, знань, установок і поведінкових процесів) та має власну, обумовлену культурним середовищем, мовну картину світу. Основна задача перекладача – уникнути непорозуміння, саме тому він повинен якомога ширше охопити мовну картину світу притаманну представникам обох культур, що вступають у комунікацію.

Культурно забарвлена лексика досить часто не має відповідників у інших мовах і тому виникає явище безеквівалентності. Безеквівалентна лексика відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, називає такі поняття та явища у сфері певної культури, які не властиві іншим.

З огляду на специфіку міжкультурної комунікації, визначаємо наступні способи перекладу культурно забарвленої безеквівалентної лексики:

- переказ за допомогою транслітерації і транскрипції;
- гіперонімічне перейменування;
- дескриптивний перифраз;

- передача за допомогою калькування;
- транспозиція на конотативному рівні;
- метод уподібнення;
- контекстуальне розтлумачення речей;
- ситуативний відповідник;
- описовий переклад;
- трансформаційний переклад;
- використання в перекладі пояснень і приміток;
- трансплантація (або іншомовні вкраплення).

Політкоректність – явище не лише мовне, але й суспільне, а отже, – культурне, що має не лише вербальне відображення. Прояв принципів політкоректності у мові є красномовним зразком свідомого впливу суспільства на мову

Політична коректність – культурологічна категорія, що виникла в американському суспільстві та її мовні прояви поширилися в англійській мові. Вона, хоч і відома в українському суспільстві, існує в іншому вигляді, відповідно до проблем українського соціуму. Саме тому в процесі перекладу з англійської на українську мови виникає конфлікт культур, що є основною трудностю при перекладі політкоректних лексичних одиниць.

Розглянувши детально політкоректні лексичні одиниці, ми прийшли до висновку, що вони слугують для уникання дискримінації за расовою, гендерною, матеріальною чи іншою ознакою, що вважається приниженою в суспільстві. Завдання політкоректної лексики – нівелювати цю різницю, згладити та прикрасити неприємне.

Проте, попри таку мету, явище політкоректності не сприймається вченими однозначно. Одні стверджують, що політична коректність є складовою категорії ввічливості і слугує виключно з метою уникання образи. Інші ж, навпаки, заявляють, що політкоректність є абсурдною, викривляє мову і позбавляє суспільство свободи вираження думки.

З огляду на спільну мету – уникнути образи, неприємності – вважаємо за необхідно спільно розглядати явища політичної коректності та евфемії. У першому розділі нашої праці ми проаналізували теоретичний матеріал і встановили взаємозалежність і точки дотику цих понять.

Проаналізувавши співвідношення між явищами політкоректності та евфемії, ми прийшли до висновку, що явища не є тотожними, оскільки належать до різних категорій. Політкоректність – екстралінгвістичне явище і мовна політкоректність є лише одним із проявів суспільної політкоректності, що полягає в уникненні дискримінації та створенні рівних умов для всіх.. В той час як евфемізм – філологічний термін, що означає лексичну одиницю, яка слугує для прикрашання неприємних понять та явищ.

Використання евфемізмів у різних культурах значно різниться, що може спричинити не тільки непорозуміння та невдалу комунікацію, але й становить певні труднощі при перекладі. Виділивши мовний аспект політичної коректності, розуміємо, що його реалізація відбувається за допомогою евфемізмів, хоча, слід зазначити, що не кожен евфемізм є політкоректним. Отже на стику явищ політичної коректності виникає поняття політкоректного евфемізму, що становить ключове значення для нашої праці і саме його способи перекладу ми проаналізували в нашій роботі.

Перш за все, ми зазначили основні труднощі при перекладі політкоректних евфемізмів, а саме:

- складність вибору еквівалентних слів, які відповідають смисловій точності, нормі, стилю вихідної мови;
- наявність різних образів в англійській та українській мовах; необхідністю збереження національно-культурних особливостей;
- відмінність об'єктів евфемізації у різних мовах.

З огляду на ці труднощі, зазначаємо, що при перекладі політкоректних евфемізмів не завжди необхідно зберігати евфемістичну конотацію, оскільки роль евфемізмів та власне об'єкти евфемізації у різних мовах відрізняються.

Зазначаємо, що слід звернути особливу увагу на семантичні трансформації при перекладі, а саме розширення або ж звуження евфемістичного конотативного значення. Серед семантичних трансформацій виділяємо наступні способи:

- збереження денотативної та конотативної еквівалентності;
- нейтралізація евфемізму – звуження значення;
- емфатизація евфемізму – розширення значення.

Дослідивши ці способи, можемо порівняти роль політкоректності в українській та англійській мовах, та за допомогою статистичного аналізу в практичній частині нашої роботи маємо за мету порівняти ступінь нейтралізації або ж емфатизації політкоректних евфемізмів при перекладі з англійської мови на українську.

Основні положення розділу висвітлені у публікаціях автора «Політкоректність у сучасній англійській мові» та «Роль перекладача в процесі передачі інформації в ЗМІ» [23; 24].

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ПОЛІТКОРЕКТНИХ ЛЕКИЧНИХ ОДИНИЦЬ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ

2.1. Характеристика вживання політкоректної лексики в англійській мові

Як зазначалося раніше, політична коректність покликана, щоб уникати дискримінації певних груп суспільства, що потерпають від зневажливого ставлення. Існують різні види дискримінації залежно від способу, за допомогою якого дискримінується конкретна людина або ж соціальна група. Досить поширеним видом дискримінації є обмеження доступу представників певних груп населення до благ, які доступні більшості. Наприклад, вхід у приміщення, який недоступний людям на візку. Також досить поширеною є трудова дискримінація, тобто дискримінація безпосередньо на робочому місці або ж під час прийому на роботу. Досить часто людям відмовляють у працевлаштуванні на основі їхнього зовнішнього вигляду, сексуальної орієнтації чи етнічної приналежності.

Мовна дискримінація на перший погляд не становить значної практичної шкоди незахищеним групам населення, проте за допомогою мови здійснюється моральне насилля, прикріплюються ярлики, надаються образи. До того ж, мовна дискримінація привертає особливу увагу тим, що мова, будучи предметом суспільного мовлення, має масовий вплив на населення і один випадок мовної дискримінації, якщо відбувається на сторінках популярного видання, може нанести образу великій кількості населення.

Головним способом мовної дискримінації є навішування ярликів на основі існуючих в суспільстві стереотипів. Наприклад, якщо назвати огрядну людину словом «*fat*», то це буде точно і правдиво. Проте в суспільстві утворилися додаткові конотації, що характеризують таку людину як незграбну, непривабливу і нездорову. Тому політична коректність передбачає уникання в такому випадку

слова «*fat*» і його заміну на неологізм, що не включає в себе негативної конотації [71].

Політична коректність стосується багатьох видів дискримінації. Одним з найпоширеніших видів дискримінації є расова дискримінація. Особливо гостро проблема стоїть у США, де значна частина населення має темний колір шкіри, а останнім часом спостерігається численна міграція з країн Азії та Південної Америки. Також в США досі актуальна проблема корінного населення і його положення в суспільстві. Історично склалося, що раніше усі раси окрім домінуючого білого населення мали нижчий соціальний статус, не мали доступу до освіти, медицини та інших соціальних благ. Саме тому навколо рас відмінних від європеїдної утворилися стереотипи неблагополучних соціальних груп.

Однією з найвразливіших суспільних груп є люди з фізичними та розумовими вадами, оскільки вони стикаються з різного роду труднощами, спричиненими умовами життя, створеними людьми, які цих вад не мають. Окрім того, такі люди часто піддаються образам і пригніченням і болісно їх сприймають.

Боротьба проти гендерної дискримінації – одна з найновіших суспільних тенденцій. Тривалий час в суспільстві домінували чоловіки, а жінки характеризувалися як «слабка стать». Це спричинило цілий ряд мовних змін, з якими політична коректність намагається боротися. Таких як, наприклад, суфікс «-*man*» в назвах багатьох професій та посад, які раніше займалися чоловіками: «*chairman*», «*fireman*», «*businessman*».

Лукізм (від англ. *lookism*) тобто дискримінація за зовнішнім вигляду людини також набуває значного поширення в суспільстві. Відомо, що в Сполучених Штатах значний відсоток населення страждає від надлишкової ваги або ожиріння, тому проблема дискримінації на підставі ваги, проте ця тенденція є актуальною не лише для американського суспільства, оскільки практично кожній культурі притаманні певні ідеали краси і прагнення людства їм відповідати. Також дискримінації піддаються люди, які не доглядають за своїм зовнішнім виглядом та не стежать за тенденціями моди.

Останнім часом увагу привертає ейджизм (від англ. ageism) – дискримінація за віком. Здебільшого такий вид дискримінації зустрічається на робочому місці, проте досить часто відображений і в мові.

Соціальна дискримінація має чимало підвидів, вмотивованих різними факторами – це і непрестижна професія, така як прибиральника, і належність до сексуальних меншин, і бідність та багато іншого. В мові як правило відображена за допомогою сталих ярликів, що обумовлені суспільними стереотипами, таких як «poor», «broken home», «gay», «prostitute», «queer» та інших.

Прихильники політичної коректності, як правило, мотивують евфемізацію турботою про почуття вразливих груп населення, вуалюванням негативу, та прагненням до суспільної рівності. Розглянемо найбільш поширені в англomовному суспільстві тенденції вторинної номінації.

Расова політична коректність

Як вже зазначали раніше, політкоректність вимагає уникання усіх мовних одиниць, що негативно впливають на почуття, гідність людини, а точніше, використання відповідних нейтральних евфемізмів на їх позначення. Не дивно, що цей напрямок розпочався саме в США. Адже Америка – це країна, де перетинаються культури та інтереси різних народів і рас, які ставлять власні вимоги. Тому, міжнародні, міжкультурні та міжетнічні проблеми набувають тут особливо гострого значення.

Тенденція расової політкоректності сформувалася більше 30 років тому у зв'язку з виступами темношкірого населення країни, що висловило своє обурення так званим «расизмом англійської мови» і закликала до дерасілізації – «deracialization». Найпершим каменем спотикання для афроамериканців стало слово «black» та негативний підтекст, який воно має. Оскільки це слово часто вживається в значенні чогось негативного, злого, сумного чи трагічного, наприклад «*blak magic*» – «темна магія», «*black mood*» – «похмурий, злий настрій», «*black deed*» – «жорстокий, нечесний вчинок» [72].

Інше слово «*negro*» також набуло негативної конотації у зв'язку з історією афроамериканців у США. Оскільки століття тому темношкіре населення країни

було у рабстві, не мало прав, освіти та жило в бідності, слово «*negro*» увібрало у себе окрім прямого значення людини з темним кольором шкіри ще й усі негативні відтінки соціального становища цих людей. З часом, коли було проголошено расову рівність, темношкіре населення стало обурюватися цим словом, вбачаючи в ньому приниження та пряму вказівку на низький соціальний статус.

Подібною є ситуація і з індіанцями – корінним населенням континенту. За роки переслідувань слова «*Indians*» чи «*Red Indians*» отримали негативну конотацію і з часом стали принизливими та образливими.

Ось кілька прикладів тих змін, які зазнали «расистські» слова і словосполучення у зв'язку з поширенням тенденції політичної коректності:

Negro > *black* > *African American* / *Afro-American* (негр > чорний > африканський американець / афроамериканець);

Red Indians > *Native Americans* > *First nation* (червоношкірі індіанці > корінні жителі > перша нація].

Змінам піддалися також і назв інших етносів. Слово «*Eskimo*» замінили на «*native Alaskan*», якщо говориться про корінне населення Аляски, коли ж мова йде про канадських ескімосів, то вживається слово «*Inuit*».

Досить часто вживається слово «*Asian*» для позначення людини східного походження. Хоча насправді цей етнонім не є коректним по відношенню до жителів США, що мають східне коріння. У таких випадках коректніше вживати слова «*Oriental*» чи «*Asian-American*».

Отже, суть расової політкоректності полягає у перегляді певних етнонімів, що завдяки історії чи расовим та етнічним упередженням отримали негативну конотацію і сприймаються як образливі та принизливі.

Гендерна політична коректність

Феміністський рух добився значних досягнень у впливі на англійську мову. І не лише у США, а й у всіх варіантах англійської. Одним з найбільш помітних політкоректних нововведень є використання звернення «*Ms*» за аналогією з «*Mr*», що не визначає сімейний стан жінки як заміжньої («*Mrs*»), чи незаміжньої

(«Miss»). Це звертання увійшло в офіційну англійську мову і використовується в офіційних документах [2].

Також з мови поступово витісняються морфеми в словах на позначення професії чи роду занять, що зберігають значення статі. Наприклад суфікси *-man* та *-ess*. Слова з цими суфіксами замінюються суфіксом *-person* або іншими морфемами чи лексичними одиницями:

chairman > *chairperson*;
spokesman > *spokesperson*;
congressman > *congressperson*;
cameraman > *camera operator*;
fireman > *fire fighter*;
postman > *mail carrier*;
stewardess > *flight attendant*;
headmistress, headmaster > *headteacher*.

Слова «*woman*», «*women*» все частіше пишеться як «*wommon*», «*womyn*» або «*wimmin*», щоб уникнути асоціацій з суфіксами *-man* *-men*. Проте такі варіанти написання ще не отримали загального схвалення і поки що зустрічаються лише в феміністично налаштованих виданнях.

Коли стать мовця або того, про кого говорять, невідома то замість вживаних раніше займенників «*he*», «*his*» чи «*him*» вживаються комбінації «*he/she*», «*his/her*» та «*him/her*», або займенник множини «*they*», «*them*», «*their*».

Порівняємо: «*Everyone must take care of **his** health* > *Everyone must take care of **his or her (his / her)** health* > *Everyone must take care of **their** health*».

Для зручності написання часто вживається заміна *she/he* на *s/he*.

Соціальна політична коректність

Як вже зазначалося раніше, політкоректність проникла практично у всі сфери діяльності людини, в тому числі і її суспільне життя, значно вплинувши на суспільне мовлення. Головна мета соціальної політичної коректності – захистити окремі суспільні групи, що знаходяться в непривабливому суспільному становищі, від утисків та зневаги. З цією метою в мову було введено більш

нейтральну лексику, що не завдає шкоди почуттю гідності людини. Найбільш вразливими, як правило, є особи, що потерпають від певних фізичних чи розумових вад, непривабливої зовнішності, матеріального чи соціального становища. Наприклад, у випадку зі словом «*invalid*», що дослівно означає «*неспроможний*», відбувається зміщення акценту – замість того, щоб звертати увагу на нездатність людини, звертається увага на проблему, з якою вона бореться – «*physically challenged*». А у випадку із словосполученням «*person with special needs*», увага акцентується не на вадах людини, а на специфічних потребах, які суспільство має забезпечити:

Invalid > handicapped > disabled > differently-abled > physically challenged > person with special needs.

При тому, що в українській мові слово «*інвалід*» не вважається таким грубим, оскільки воно є запозиченим і його морфеми не мають для україномовного населення негативного смислового навантаження. А от словосполучення «*людина з обмеженими можливостями*», яке прийшло в нашу мову при дослівному перекладі політкоректних одиниць, не є насправді тактовним, оскільки слово «*обмежений*» вживається в досить таки неприємних сполученнях, коли мова йде про невисокий рівень інтелекту, і саме словосполучення говорить про нездібність і неповноцінність людини. За схожим принципом відбувається зміна в наступному прикладі:

Retarded children > children with learning difficulties > mentally challenged

Як бачимо, і в цьому випадку відбувається зміна основного акценту – від уваги до вади людини до труднощів, з якими вона стикається. Теж саме спостерігаємо і в наступних прикладах, що стосуються зросту людини, її слухових та зорових здібностей, надлишкової ваги:

Short > vertically challenged;

Deaf > hearing impaired;

Blind > unseeing > visually challenged, optically challenged;

Fat > obese > person of size > horizontally challenged.

Виходячи з цього, стверджуємо, що головна тенденція політкоректної вторинної номінації у випадку, коли мова йде про вади людини, полягає в уникненні «навішування ярликів» і безпосереднього називання людини за цією рисою. Натомість, звертається увага на труднощі та обставини, з якими ця людина бореться.

Питання віку людини завжди мало особливе місце в сфері мовного такту. Вважається некоректно запитувати вік людини або ж прямо вказувати на нього. Особливо вразливими тут виявляються люди похилого віку. Процес старіння завжди асоціюється зі смутком, негативом. Але, на відміну від фізичних і розумових вад, він є притаманним кожній людині, тому вторинна номінація відбувається за іншим принципом. В цьому випадку також прийнято уникати прямої образливої вказівки на людину, як наприклад слова «*old*», «*old age pensioners*», але й не прийнято звертати увагу на труднощі й проблеми, що приходять з віком. Натомість, виділяються чесноти, які приходять з віком, такі як шанобливість, досвід:

Old > mature > senior citizens > life-experienced people

Однією з найбільш соціально незахищених суспільних груп є фінансово незабезпечене населення. У цій сфері виникло багато політкоректних евфемізмів на позначення таких негативних явищ як бідність, безробіття, несприятливі умови проживання. Особливої уваги заслуговує слово «*poor*», оскільки окрім прямого значення «*бідний*», воно несе асоціативні негативні значення. Зі школи відома оцінка «*poor*», що означає низький рівень знань, «*poor quality*», «*poor performance*» тощо також мають негативне значення. З огляду на ці асоціації, називати людину словом «*poor*» є досить не ввічливо. Не лише тому, що це є прямою вказівкою на бідність, а й тому, що це асоціюється з нездібністю, неповноцінністю людини. Тому замість цього слова слід вживати інші варіанти, наприклад:

Poor > disadvantaged > economically disadvantaged > low-income > financially challenged

Щодо слів цієї групи, то тут притаманне вуалювання, уникання прямої номінації, наприклад:

Unemployed > unwaged > temporary resting;

Slums > substandard housing;

Third world countries > emerging nations.

За допомогою вуалювання номінується й наступна група слів, що піддаються нормам політичної коректності – слова на позначення непрестижних професій та занять. В такому випадку прийнято застосовувати неологізми, які ще не набули негативних асоціацій в суспільстві, як в наступних випадках:

Janitor > environmental hygienist;

Servant > hired help > house keeper;

Prostitute > Sex worker.

Зазначимо, що основною тенденцією в політкоректній вторинній номінації є уникання навішування ярликів з усіма їх конотаціями, як у випадку зі словами «*black*» чи «*negro*». Натомість, вживаються слова з нейтральною конотацією, такі як «*African-American*». Також прийнято не називати представника тієї чи іншої групи населення прямо, як наприклад «*retarded*», «*invalid*», «*indian*», «*poor*» чи «*blind*». У таких випадках політкоректні лексичні одиниці формуються з уживанням таких слів як «*person*», «*people*», «*citizen*» – «*people with special needs*», «*visually challenged person*», «*senior citizen*», що дає змогу уникнути узагальнення особистості за належністю до однієї з соціальних груп, що піддаються дискримінації та підкреслити, що це, в першу чергу, людина, особистість, індивід, а вже на другому місці стоїть її проблема.

2.2. Аналіз способів перекладу політкоректної лексики з англійської мови на українську

Існує кілька способів перекладу політкоректних виразів: переказ за допомогою транслітерації і транскрипції, підбір евфемізмів еквівалентних англійським, пошук ситуативних відповідників, застосування перекладацьких

трансформацій таких як дескриптивний перифраз, калькування, транспозиція на конотативному рівні, гіперонімічне перейменування та інші.

При передачі політкоректних лексичних одиниць на українську мову потрібно намагатися зберегти не тільки денотативне, а й конотативне значення політкоректної лексики. Іншими словами, зберегти той ступінь ввічливості або грубості, який закладений в тексті мови оригіналу. З іншого боку, необхідно зробити переклад максимально зрозумілим читачу, роз'яснити або перекласти усі політкоректні реалії або ж підібрати еквівалентні евфемізми мови перекладу.

Особливі труднощі при перекладі складають слова, часто вживані в якості компонентів для утворення політкоректних лексичних одиниць, наприклад, «*challenged*», «*abled*», «*impaired*». Цим лексемам як політкоректним одиницям немає словникових відповідників в українській мові. Будучи компонентами досить великої кількості висловлювань, ці слова в кожному з випадків можуть перекладатися по-різному. В україномовних текстах зустрічаються такі варіанти перекладу «*challenged*» як компонента політкоректної лексики: «*той, що відчуває труднощі*», «*недостатньо розвинений*», «*той, що долає труднощі через...*», «*той, що володіє іншими можливостями*», «*з проблемами в...*», «*з обмеженими можливостями*».

На матеріалі прикладів з англомовної преси дослідимо основні способи перекладу політкоректної лексики, та з'ясуємо відмінності між вживанням політкоректних лексичних одиниць в англійській та українській мовах.

2.2.1. Описовий аналіз способів перекладу політкоректних лексичних одиниць

Наша вибірка включає 70 випадків вживання політкоректної лексики в англомовній пресі. Для дослідження підібрали матеріали серед популярних англомовних видань за останні роки, більшість з яких – за 2016-2017 рік. Серед них «*New York Times*», «*Washington Post*», «*Newsweek*», «*The Guardian*», «*BBC News*» та інші.

Оскільки такі матеріали нечасто перекладено на українську мову, в нашій роботі ми здійснили переклад усіх описаних нами випадків вживання

політкоректної лексики в англійській мові та охарактеризували спосіб перекладу та лексичні трансформації, до яких, на нашу думку, слід вдатися при перекладі лексичних одиниць в наданому контексті. Також звертаємо увагу на зміну семантики евфемізму, тобто на емпатизацію, нейтралізацію чи збереження евфемістичної конотації при перекладі.

Також зазначимо, що поява політкоректної лексики спричинена екстралінгвістичними факторами, що відображають суспільні та культурні явища. Як вже згадували раніше, під час міжкультурної комунікації учасники її виявляють культурну різницю один одного. Саме тому очікуємо, що наше дослідження виявить різницю в застосуванні політично коректної лексики в англійській та українській мовах. З огляду на відмінності між цими культурами, пропонуємо поділити політкоректну лексику за суспільними проблемами (расова, соціальна, гендерна та ін.), оскільки кожна з них виражена в цих суспільствах по-різному. І якщо проблема расової рівності не є критичною в Україні, то проблема коректного ставлення до людей з інвалідністю має більше спільних рис.

Наведені міркування дозволяють представити матеріал нашого дослідження систематизовано за наступною класифікацією видів політичної коректності:

- расова та етнічна політична коректність;
- гендерна політична коректність;
- політична коректність, що стосується людей з фізичними та розумовими вадами;
- політична коректність за ознакою зовнішнього вигляду;
- вікова політична коректність;
- соціальна політична коректність.

Расова та етнічна політична коректність

Расова політична коректність – найдавніший вид політичної коректності, адже саме расова рівність стала причиною, яка підштовхнула громадських активістів на створення цього мовного явища. А тому расова політкоректність найраніше проникнула в лексичні системи інших мов і має досить багато еквівалентів зокрема і в українській мові. Розглянемо детальніше на прикладах:

«Earlier this year, the university said more than half of its freshmen class were women, more than one in five were Asian and nearly 15% were African-American.» (BBC – November, 2017) – «Раніше цього року в університеті говорилося, що більше половини першокурсників – жіночої статі, більш ніж кожен п'ятий азійського походження і приблизно 15% - афроамериканці.»

Лексема «*African-American*» є політично коректним лексичним варіантом слова «*negro*», проте має дещо звужене значення. В даному випадку переклад за допомогою кальки – «*афроамериканець*» є доречним і ця реалія також добре відома українському читачеві, проте слід пам'ятати, що це не завжди так. Така лексема, як і такий політкоректний лексичний варіант, не буде вдалою для опису темношкірої людини, яка приїхала в Україну безпосередньо з Африки і не має жодного відношення до США. В такому випадку на заміну неполіткоректних слів «*negro*» та «*black*» використовується варіант «*person of color*» і на українську мову за допомогою ситуативного відповідника «*темношкірий*»:

«People of color are still far more likely to suffer from harmful air pollution than white people across the US» (The Guardian – September, 2017) – «Темношкірі люди все ще набагато частіше страждають від шкідливого забруднення повітря, ніж білі люди в США»

Політично коректна лексична одиниця «*Asian-American*» схожа за своєю будовою на «*African-American*», проте в Україні ця реалія маловідома, тому перекладати за допомогою кальки не є доречно. Тут слід вдатися до контекстуального розтлумачення речей – слід розуміти, що популярний варіант перекладу «азіат» є помилковим, оскільки це слово означає жителя азійського континенту, а лексична одиниця «*Asian-American*» означає жителя США, у якого є азійське коріння, тому доречним, на нашу думку, є наступний варіант перекладу:

«It changed my self-esteem about being Asian-American and being an artist.» (NY Times – October, 2017) – «Це змінило мою самооцінку як художника азійського походження.»

Слово «*Latino*» часто перекладається на українську мову способом транслітерації як «латино» чи «латинос», проте такі варіанти звучать

неприродньо і малознайомі українцям. Натомість, добре відома назва «Латинська Америка», тому лексичну одиницю «*Latino*» радимо перекладати методом уподібнення, застосувавши добре відому реалію «латиноамериканець»:

«The coronation stirred astonishment, jubilation and some outrage in this Southern town, which is being transformed by Latino migration and is still struggling to adapt to its evolving ethnic identity.» (NY Times – December, 2006) – «Коронація викликала здивування, радість і деяке обурення в цьому південному місті, яке трансформується під впливом міграції латиноамериканців і продовжує намагатися адаптуватися до стрімкого розвитку етнічної ідентичності.»

Через тривалі гоніння та приниження, яких зазнали американські індіанці, назва «*Indians*» отримали неприємні стереотипи та конотації, тому прийнято замінювати її на більш коректні варіанти «*Native American*», «*indigenous American*», «*indigenous people*». Варто зазначити, що для українців слово «індіанець» не має негативного значення і є досить зрозумілим, тому таке словосполучення як «*indigenous people*» можна замінити на транскрибований варіант «індіанці». А у словосполученні «*Native American*» лексему «*American*» слід зберегти для більшої точності і перекласти за допомогою лексичної трансформації – «корінний житель Америки». Розглянемо наступні приклади:

«That's especially amazing considering Salas himself is Native American.» (The Guardian – July, 2017) – «Це по-особливого дивовижно, якщо взяти до уваги той факт, що Салас і сам є корінним жителем Америки.»

«Thanksgiving recalls for many people a meal between European colonists and indigenous people that we have invested with all the symbolism we can muster.» (Washington Post – November, 2017) – «День подяки нагадує багатьом людям про трапезу між європейськими колоністами та індіанцями, яку ми наділили усією можливою символікою.»

Слід зауважити, що слово «*eskimo*», хоч і має в українській мові транскрибований варіант «ескімос», не є таким звичним, як «індіанець», тому в цьому випадку нейтралізація евфемізму недоречна. Слід зберегти політкоректну форму та перекласти вираз «*Native American*» за допомогою лексичної

трансформації «*корінний житель Аляски*», оскільки такий варіант містить в собі розтлумачення незнайомої реалії:

«Neither approach has proved effective, especially in American Indian and Native Alaskan communities that have some of the country's highest smoking rates, according to figures from the Centers for Disease Control and Prevention.» (NY Times – December, 2014) – «Жоден з цих підходів не виявився ефективним, особливо в громадах американських індіанців та корінних жителів Аляски, які мають найвищі показники куріння в країні, за даними центрів з контролю та профілактики захворювань.»

Корінне населення Канади досить часто називає себе «*Inuit*» – «*інуїти*», проте ця назва, хоч і стала загальновживаною у США, в Україні залишається екзотичною, тому тут радимо вдатися до методу уподібнення відповідника і перекласти за допомогою вище згаданого словосполучення «*корінні жителі/корінне населення Канади*»:

«The narwhal can be a symbol of that environment, and the Inuit can help us gain new, needed knowledge.» (WP – August, 2017) – «Нарвал може бути символом цього середовища, і корінні жителі Канади можуть допомогти нам отримати нові, необхідні знання.»

На основі наведених прикладів можемо спостерігати, що расова та етнічна політична коректність англійської мови – явище не притаманне українській культурі і, у випадку, якщо вдалий еквівалент не було запозичено у мову раніше, при перекладі доводиться вдаватися до таких пояснювальних способів як контекстуальне розтлумачення речей, уподібнення та методу уподібнення.

Політична коректність, що стосується людей з фізичними та розумовими вадами

Як зазначалося раніше, головною метою соціальної політичної коректності є захист окремих суспільних груп, що знаходяться в складному становищі. Люди з певними фізичними та розумовими вадами потребують цього захисту чи не найбільше, оскільки, будучи у скрутному становищі вони, як правило не мають фізичної чи розумової змоги самотійно відстоювати свою гідність. З метою

збереження гідності представників даного прошарку населення в суспільному мовленні використовується значна кількість прийомів політкоректності.

Під час здійснення перекладу текстів, що включають поняття зі сфери фізичних та розумових обмежень людей постає завдання передати не лише денотативну інформацію, але і конотативну, елементом якої виступає політкоректна евфемізація.

З метою збереження конотативної інформації, перекладачі вдаються до багатьох прийомів передачі англomовного тексту українською мовою. Серед них значне місце займає калькування. Воно використовується тоді, коли еквівалент лексичної одиниці в мові перекладу повністю, або майже повністю передає конотативну складову лексичної одиниці мови оригіналу. Представлений нижче зразок нам це і демонструє.

«... he may have suffered mental health issues because of his time in Afghanistan»- «Можливо він мав проблеми з психічним здоров'ям через час, проведений в Афганістані» (The Telegraph – April, 2017)

В даному зразку ми бачимо, що слова «*mental health issues*» не мають особливого конотативного забарвлення. В той же час український еквівалент «*проблеми з психічним здоров'ям*» також має схожий рівень конотативної забарвленості. До даного прийому перекладу вдаються тоді, коли точний денотативний еквівалент в мові перекладу несе схоже конотативне забарвлення.

«Mental health or mental illness?» (NY Times) – «Психічне здоров'я чи психічна хвороба?» Тут ми також спостерігаємо приклад кальки. Під час перекладу не відбувається ніяких особливих трансформацій, не лише тому, що збігаються конотативні значення, а й тому, що потрібно залишити неполіткоректний вираз зі словом хвороба, щоб зберегти антонімію зі словом здоров'я.

Вище згадувалося, що калька – це універсальний прийом, що застосовується завжди, коли в мові перекладу знаходяться еквівалентні лексичні одиниці зі схожим рівнем конотативного забарвлення. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що калька в перекладацькій діяльності зустрічається доволі часто. Що і демонструється значною кількістю прикладів даного прийому з нашої вибірки.

«Peter Breck plays a Pulitzer Prize-seeking reporter who, to capture a murderer, has himself committed to a mental institution.» (The Washington Post – Jan, 2017) – «Пітер Брек виконує роль репортера, що намагається здобути Пулітцерівську премію, котрий заради того, щоб знімати вбивцю, добровільно став пацієнтом психіатричної лікарні.»

«...there may be an emotionally unstable person who takes that quite literally.» (Financial times – 2011). – «Може знайтися емоційно вразлива людина, що срийме це буквально.»

«A California in-home nurse is accused of child abuse after camera footage appeared to show him shoving, hitting and then kicking things at a 6-year-old boy with special needs.» (Washington Post – November, 2017) – «В Каліфорнії доглядача звинувачують в побитті дитини після того як камера відеонагляду зафіксувала як він штовхав, бив та кидав дрібні предмети в 6-річного хлопчика з особливими потребами.»

В деяких випадках потрібно застосувати комбінацію з кількох способів перекладу, як от в наступному випадку:

«Broadcaster Mik Scarlet gives a potted history of the International Day of Persons with Disabilities.» (BBC – Dec, 2016) – «Телеведучий Мік Скарлет дає стислу історію Міжнародного дня людей з інвалідністю.»

Тут ми бачимо, що кожен з елементів лексичної одиниці «International Day of Persons with Disabilities» перекладається дослівно методом калькування, проте для слова «disabilities» доцільно підібрати інший варіант перекладу – «інвалідність», що є схожою за змістом реалією української мови, а отже в даному випадку спостерігаємо комбінацію методів калькування та уподібнення.

В деяких особливо складних випадках перекладачі вдаються до трансформаційного перекладу. Використання цього методу пов'язане з двома факторами. По-перше, відсутність еквівалентної лексеми в мові перекладу змушує вдаватися до заміни значення вихідного слова. По-друге, деякі граматичні особливості мови оригіналу не зустрічаються в мові перекладу. Таким чином виникає потреба у трансформації синтаксичної структури.

В цьому випадку спостерігаємо адвербіалізацію слова *mental*, результатом якої стає слово *mentally*. В українській мові такі процеси відбуваються доволі рідко, тому під час перекладу синтаксична структура зазнає змін. «*The family of a mentally ill Florida inmate...*» – (Washington Post – Jan, 2017) – «Сім'я жителя Флориди з психічними розладами...»

В наступному прикладі ми також можемо спостерігати ситуацію з адвербіалізацією слова «*mental*». Окрім того, синтаксичним змінам піддається і лексична одиниця «*learning-disabled*». Це відбувається тому, що в українській мові випадки використання дієприкметників та дієприкметникових зворотів не досить поширені. Як правило, вони завжди замінюються більш об'ємною синтаксичною структурою. «*In general, mentally retarded children reach such developmental milestones as walking and talking much later than children in the general population.*» (NY Times – Mar, 2014) – «Загалом, діти з розумовою відсталістю досягають етапу ходьби та говоріння значно пізніше, ніж більшість дітей.»

В наведеному нижче прикладі також продемонстровано метод трансформаційного перекладу. Його використання обумовлено тим фактом, що слово «*mental*» в українській мові не має еквівалента-прикметника і потребує заміщення іншою синтаксичною структурою. «*It contains drawings, paintings and sculptures by institutionalized, mostly German-speaking, mental patients.*» (NY Times – Jun 2005) – «... включає в себе малюнки, картини та скульптури виконані, здебільшого, німецькомовними пацієнтами психіатричних закладів.»

Те ж саме можна сказати і про наступний випадок. Однак, тут, на відміну від попереднього, дієприкметник супроводжується прислівником. Оскільки у перекладеному тексті дієприкметник трансформується, то ми бачимо і трансформацію прислівника у прикметник «*severely*» – «*важкими*». Отже, під час трансформації одного елемента цілком логічним є те, що всі залежні від нього елементи також зазнають змін. «*His severely disabled son died of septic shock.*» (NY Times – Nov, 2017) – «Його син з важкими фізичними вадами помер від отруєння крові.»

В наступних зразках спостерігається той самий процес. Варто зауважити, що саме у сфері людей з особливими потребами в англійській мові спостерігається доволі часте використання дієприкметників, що не є властивим для української мови. Саме це найчастіше є причиною того, що в даній сфері перекладачі вдаються до методу трансформаційного перекладу так часто.

«She is signing for the hearing impaired today, this is incredible.» (BBC – Jun, 2017) – «Вона співає для людей з вадами слуху.»

«A charity in Delhi runs a programme for visually challenged people.» (BBC – Oct, 2014) – «В Делі благодійні організації проводять програму для людей з вадами зору.»

«He has been training with the Trojans since 2015, having enrolled at the university on a scholarship for physically challenged athletes.» (BBC – Sep, 2017) – «Він тренувався з «Троянцями» з 2015 року, вступивши до університету і отримавши стипендію для спортсменів з фізичними вадами.»

«Kathy joins Jenni to talk about the challenges of bringing up a child who is differently abled.» (BBC – Aug, 2017) – «Кеті приєднується до Джени в дискусії про виховання дитини з особливими потребами.»

«To aid the handicapped: group seeks \$450,000 for its job-training program.» (NY Times) – «Допомогти людям з інвалідністю: група шукає \$450,000 на програму професійної освіти.»

«The abuse of disabled persons' parking spaces is still having a huge impact on people's lives.» (BBC – Sep, 2017) – «Зловживання місцями паркування для інвалідів досі має значний вплив на життя людей.» Хоча слово «інвалід» не є евфемізмом, проте в українській мові воно не вважається настільки грубим, як в англійській. Справа в тім, що морфеми слова «інвалід» не мають самостійного значення в українській мові так як в англійській, а саме слово є досить нейтральним терміном, тому воно норм особливо в офіційних текстах і назвах, типу «місця для інвалідів».

У будь якому перекладі надзвичайно важливу роль відіграють мовні реалії. Реалії потребують особливої уваги з боку перекладача. Їх тлумачення вимагає екстралінгвістичного підходу і, як правило, під час перекладу відбувається процес

заміщення реалії мови оригіналу реалією, що існує в середовищі вживання мови перекладу, якщо є така можливість. Саме такий процес і називають методом уподібнення.

В наступному випадку ми бачимо, що реалія відображена словами «*a shelter for the mentally challenged*» відповідає реалії, яку передають слова «*притулок для душевнохворих*». За умови наявності еквівалентної реалії, метод уподібнення є пріоритетним, оскільки він найбільш повно відповідає вимогам інтерпретації тексту, поставленим перед перекладачем. «*Vasudeva Panicker, 61, is a mild-mannered watchman of a shelter for the mentally challenged at Punnapra.*» (NY Times – Jul, 2013) – «61-річний Васудева Панікер поблажливий наглядач в притулку для душевнохворих в Пуннапра.»

Наступний зразок включає в себе два методи перекладу. Тут вжито метод трансформації стосовно дієприкметника («*handicapped*»), що ми неодноразово спостерігаємо у наведених вище фрагментах. Крім того, ми бачимо використання реалії «*незрячі*». В українській мові ця лексична одиниця вийшла далеко за межі свого безпосереднього семантичного значення, ставши реалією, яка відображає певну групу людей, що мають серйозні проблеми з вадами зору. В даному випадку вживання такої реалії обумовлене не лише її повною відповідністю елементу мови оригіналу, а й достатнім рівнем її конотативної нейтральності.

«*Blind and physically handicapped people generally prefer to hear books read in their entirety, mostly because they have no access to them in printed form.*» (NY Times – Jul, 1986) – «*Незрячі люди та люди з фізичними вадами зазвичай хочуть слухати аудіо записи книг повністю, оскільки вони не мають доступу до друкованих видань.*»

Отже, використання політкоректних виразів стосовно людей з вадами зору обумовлене їх потребою в захисті від негативного ставлення з боку оточуючих. Ми спостерігаємо дуже високий рівень евфемізації у пресі, коли мова іде про людей з обмеженими можливостями.

Що стосується перекладу політкоректних виразів на українську мову, то тут спостерігається декілька основних тенденцій. По-перше, ми помітили, що

найбільш частіше перекладачі вдаються до трансформаційного перекладу. Це зумовлено тим, що саме в цій сфері досить активно використовуються дієприкметники, часте вживання яких не є характерним для української мови. Саме на їх заміщення здебільшого спрямований метод трансформаційного перекладу, розглянутий у цій частині нашого дослідження. По-друге, ми спостерігаємо також використання методу уподібнення. Однак, застосування подібного методу відбувається у багатьох сферах мовлення, і нами не було виявлено специфічних особливостей саме цієї сфери, які б обумовлювали активніше вживання цього методу. Варто зауважити, що велика кількість прикладів калькування свідчить як про схожість семантичних структур обох мов, так і про спорідненість екстралінгвістичних факторів обох середовищ вживання цих мов.

Політична коректність за ознакою зовнішнього вигляду

Питання зовнішності хвилюють людей в різних культурах, різниця лише в стандартах привабливості притаманних тій чи іншій групі населення. В той час як дехто вважає питання зовнішності несуттєвими, інші можуть сприйняти як особисту образу висловлювання, що коментує недоліки зовнішнього вигляду. Складність цього питання полягає в тому, що воно досить суб'єктивне, і важко здогадатися, що для однієї людини буде образливим, а для іншої – ні.

З точки зору перекладу це питання також не є легким. На відміну від інших, таких як питання фізичних вад, чи соціального статусу, воно не є універсальним. Кожна країна має свої стандарти привабливості, і при перенесенні інформації з однієї мови на іншу, вони повинні бути враховані.

До того ж, важливим елементом перекладу є врахування структурно-семантичних відмінностей мов. Найчастіше вживаним методом перекладу, який допомагає здолати структурно-семантичні відмінності мов є метод трансформаційного перекладу.

В наступних трьох зразках ми бачимо випадки перекладу таких слів як «*obese*» та «*overweight*». В англійському зразку ці слова є прикметниками, однак в

українській мові немає прикметників, які мають таке саме, або хоча б схоже значення. Саме тому при перекладі ми вдаємося до трансформаційного перекладу.

«A kind, reflective and quick-witted boy, Carlson is morbidly obese.» (NY Times – Apr, 2002) – «Карлсон - добрий, мислячий і кмітливий хлопець, проте він страждає від патологічного ожиріння.»

«Now one third of children and teens are overweight or obese.» (The Trumpet – May, 2016) – «Тепер третина дітей та підлітків мають зайву вагу або ожиріння.»

«Some overweight people may actually be quite strong and have high endurance levels.» (BBC – Nov, 2016) – «Деякі люди із зайвою вагою можуть бути досить сильними та мати високий рівень витривалості.»

В наступному випадку бачимо, що лексична одиниця «mobile» не має в українській мові еквівалента з такими ж граматичними функціями. Отже, потрібно застосувати метод трансформаційного перекладу. Таким чином відбувається заміна на конструкцію «мати знижену рухливість».

«Being fat has always meant being downwardly mobile, especially for women.» (The New York Times, 2008) – «Бути огрядним завжди означало мати знижену рухливість, особливо для жінок.»

У наступних чотирьох зразках спостерігається використання дієприкметників, які не є властивими для української мови. Раніше, розглядаючи такі приклади, ми наголошували на необхідності використання методу трансформаційного перекладу. Однак цей метод не ідеальний, оскільки потребує надлишкових лексичних одиниць, і при ньому можуть відбуватися зміни в конотативному значенні. Говорячи про реалії, ми вказували, що за умови існування еквівалентної реалії в мові перекладу, саме їй має надаватися перевага. Отже, наступні чотири взірці слугують прикладами методу уподібнення, оскільки в них використовується заміна еквівалентними реаліями мови перекладу.

«By N.B.A. standards, Keydren Clark is vertically challenged.» (NY Times) – «За стандартами N.B.A. Кейден Кларк – невисокий.»

«.....so narrow that the horizontally challenged might have to enter sideways...» (The Guardian – Oct, 2009) – «Настільки вузько, що огрядним людям можливо прийшлося би проходити боком.»

«There are stores for "big sized" people, why not for skinny people?» (BBC – Feb, 2007) – «Якщо існують магазини для огрядних людей, чому немає магазинів для худих людей.»

«Taylor give Jason Statham a further chance to prove he is top of the ««Карти, гроші та два ствола» alumni and fast stealing Vin Diesel's crown as cinema's leading follicularly challenged hard man.» (The Guardian – Dec, 2006) – «Тейлор дає Джейсону Стеттему ще один шанс довести, що він є найкрутішим з акторів «Карти, гроші та два ствола» і вже відбирає корону головного лисого мачо кінематографу у Віна Дізеля.»

Наведений вище фрагмент статті ілюструє нам доволі цікавий випадок. Хоча саме слово «лисий» і є образливим, у поєднанні із словом «мачо» утворюється реалія, яка не несе в собі негативного змісту.

У подальшому зразку політкоректний вираз «people of size» під час перекладу заміщується на не уже усталену в українській мові конструкцію «люди з надмірною вагою». Серед усіх засобів політкоректності стосовно огрядних людей цей вираз вживається чи не найчастіше.

«Society discriminates against people of size.» (The New York Times, 2008) – «Люди з надмірною вагою зазнають дискримінації зі сторони суспільства.»

Отже, під час перекладу політкоректних виразів, що стосуються зовнішності людей найчастіше використовуються такі методи як трансформаційний переклад, ситуативний відповідник та метод уподібнення. До того ж, слід зазначити, що в українській мові у цій сфері політкоректні вирази не відзначаються особливою різноманітністю.

Гендерна політична коректність

Досить гостро останнім часом у світовому суспільстві постало питання гендерних розбіжностей на рівні мови. Попри те, що жінки уже доволі давно

отримали рівні з чоловіками права, вони не перестають боротися за рівність з чоловіками у всіх сферах суспільного життя.

У лінгвістичній сфері це протистояння виявляється здебільшого у двох питаннях. По-перше, проблема полягає у тому, що в англійській мові у багатьох професій назва закінчується суфіксом «-man». По-друге, триває суперечка, який займенник потрібно використовувати у випадках, коли невідома стать того, про кого йдеться.

Коли мова йде про переклад подібних виразів, в першу чергу потрібно звернути увагу на головну його особливість – присутність в українській мові граматичного роду. Проілюструємо це на наступному прикладі. Так, в даному випадку словосполучення «*postal worker*» є політкоректним виразом, що заміняє звичне в подібній ситуації «*postman*». Як зазначалося вище, в українській мові усі слова мають граматичний рід. Тому переклад даної фрази із збереженням її гендерної нейтральності неможливий. Отже, під час перекладу використовується метод уподібнення.

«A foe of the federal government, he's supported by pension as a postal worker.» (Newsweek, 2008) – «Противник федерального уряду, він живе за рахунок пенсії поштаря.»

Схожу картину ми бачимо і в наступному прикладі. В мові оригіналу було вжито «*spokesperson*» з метою уникнути суфіксу «-man». Однак, для української мови це неактуально, оскільки іменник завжди матиме рід. Тому під час перекладу підбираємо найбільш точний еквівалент, яким є реалія «*речник*». Використання реалії свідчить про метод уподібнення.

«Israeli strike on Gaza will severely escalate violence, says Hamas spokesperson.» (The Guardian – Dec, 2014) – «Ізраїльський удар по Газі суттєво посилить насильство, вважає речник ХАМАС.

В наступному випадку також спостерігаємо переклад за допомогою методу уподібнення:

«A Small Step for Womankind.» (NY Times – Mar, 2003) – «Невеликий крок для жіноцтва.»

Проте тут реалія, що вжита для перекладу не є політкоректним евфемізмом. В українській мові слово «людство» не є гендерно забарвленим на відміну від «*mankind*», тому в українській мові такого евфемізму не виникло, а слово «жіноцтво» слугує для позначення жіночої частини населення проте без евфемістичного забарвлення.

Далі розглянемо ще один зразок методу уподібнення. Слово «*headteachers*» вжито з метою уникнути гендерної забарвленості, яка була присутня в слові «*headmaster*». Однак, як уже неодноразово стверджувалося вище, в українській мові немає засобів для досягнення того ж ефекту. Саме тому і було використано реалію.

«Out of our five headteachers, one has taken on another headship, two are looking for work.» (The Guardian – Oct, 2017) – «З п'яти директорів один взяв на себе іншу керівну посаду, двоє шукають роботу.»

Подібну ситуацію помічаємо також і в наступному прикладі – використовується назва професії чоловічого роду, оскільки немає змоги вжити щось більш нейтральне.

«A man who forced a pilot to divert a plane after he became abusive towards a flight attendant on a small aircraft has been fined.» (BBC – Oct, 2017) – «Оштрафовано чоловіка, який змусив пілота змінити курс польоту після того, як він образив бортпровідника на борту невеликого літака.»

У наведених вище прикладах ми бачили, що в українській мові присутня велика кількість слів, за якими закріплений певний граматичний рід. Однак є і слова, які навпаки вимагають зміни роду, залежно від статі виконавця дії. Прикладом саме такого слова є лексична одиниця «супутниця», яка замінила нейтральне за родовими ознаками слово «*partner*»:

«Words are of little comfort at such a terribly sad time, but we hope his partner Erica and his family will be able to take strength.» (BBC – Nov, 2017) – «Слова не сильно втішають в такий жахливо сумний час, але ми сподіваємось, що його супутниця Еріка та його сім'я зможуть набратися сил.»

Доволі часто, для уникнення вживання родово забарвлених займенників використовується словосполучення «*he or she*». В даному випадку від перекладача не вимагається використання будь-яких трансформацій, а достатньо дослівного перекладу – калькування. що нам і демонструють наступні зразки.

«In the US, the burden is on the plaintiff - the person alleging that he or she has been defamed - to prove the statement is false.» (BBC – Nov, 2017) – *«У США обов'язок довести, що твердження є помилковим, надається позивачеві - особі, яка стверджує, що на нього або на неї було здійснено наклеп.»*

«If you're allergic to oils or perfumes, remind your therapist before s/he lays hands on you.» (Oxford Dictionaries – Jun, 2012) – *«Якщо у вас алергія на олії чи парфуми, нагадайте про це своєму терапевту, перш ніж він/вона візьметься за вас.»*

В сучасному мас-медійному дискурсі трапляються випадки, коли деякі особливості політкоректної лексики не піддаються перекладу. Такі випадки є найуживанішими саме у сфері гендерної політкоректності, особливостями якої є увага на граматичних характеристиках слів. У таких ситуаціях найбільш правильним при перекладі буде трансплантаційний метод. Однак, такі іншомовні вкраплення можуть бути незрозумілими читачеві, тому перекладач повинен надати більш детальне пояснення, яке отримало назву контекстуальне розтлумачення речей.

«Sam Vuthy, a development worker for an organisation called Womyn's Agenda for Change, is not convinced the new government will be able to tackle the problem.» (BBC – Jul, 2004) – *«Сем Вуті, працівник відділу розвитку організації, що називається «Womyn's Agenda for Change» (Порядок денний змін для жінок, де у слові «women» - «жінки» навмисне змінено написання, щоб уникнути суфіксу «men»), не переконаний, що новий уряд зможе вирішити проблему.»*

Отже, під час перекладу гендерних політкоректних висловів може використовуватися ціла низка різноманітних методів. Головною складністю інтерпретації цих виразів є акцент а словесній формі. Таким чином, перед перекладачем постає завдання не лише передати зміст висловлювання, а й

зберегти граматичні особливості мовних одиниць, що часом може ускладнюватися, а то й унеможлиблюватися відсутністю відповідних граматичних ознак у мові перекладу.

Вікова політична коректність

В англійській та українській мовах ще до появи політичної коректності існувало чи мало ввічливих, навіть дещо поетизованих форм на позначення людей літнього віку. Тенденція до політичної коректності лише збагатила цю лексичну групу. Як правило, з перекладом таких лексичних одиниць з англійської мови на українську не виникає труднощів. Досить часто вони перекладаються методом уподібнення або ж методом кальки. У двох наступних випадках бачимо переклад за допомогою кальки, з максимальним збереженням денотативної та конотативної еквівалентності:

«*When our golden years come a-calling and we all move in together.*» (The Guardian – Aug, 2017) – «Коли настануть наші золоті роки, ми всі поселимося разом.»

«*Like many mature age students I kept on going and graduated with honours, and then attained my PhD.*» (The Guardian – Nov, 2015) – «Як і у багато студентів зрілого віку, я не зупиняюсь і закінчую навчання з відзнакою, а потім здобуваю ступінь доктора філософії.»

В наступному випадку бачим метод уподібнення, проте тут спостерігаємо певні семантичні зміни. Якщо у англійській мові слово «*pensioneer*» вважається образливим, то в українській мові його еквівалент «пенсіонер» – цілком нормативне слово. Воно не є, звісно поетизованим, проте для тексту оголошення стилістично підходить:

«*Senior citizen, 89, seeks employment in Paignton area.*» (The Guardian – Dec, 2016) – «Пенсіонер, 89, шукаю роботу в районі Пейнтон.»

Соціальна політична коректність

Як вже зазначалося раніше, соціальна політична коректність покликана приховати негативні явища суспільно-економічного життя. І якщо розуміння негативного в українській та англійській культурі дещо подібне, то соціально-

економічне становище відрізняється залежно від проблем, які найбільше турбують суспільство. Одна з найбільш важких проблем українського суспільства – бідність, проте у США, наприклад, теж мешкає значний відсоток населення за межею бідності. Саме тому лексика на позначення таких груп населення є дещо схожою в українській та англійській мовах і переклад відбувається, здебільшого, за допомогою методу уподібнення зі збереженням денотативної та конотативної еквівалентності:

«Closure of two D.C. maternity wards hurts low-income women most.» (Washington Post – Oct, 2017) – «Закриття двох пологових відділень Вашингтона завдає найбільшої шкоди малозабезпеченим жінкам.»

«Rees said she had seen a local spike in home schooling from economically-disadvantaged parents wanting to protect their children from bullying.» (The Guardian – Jun, 2016) – «Ріс заявила, що вона помітила зростання навчання вдома серед матеріально незахищених батьків, які прагнуть захистити своїх дітей від цькування.»

«A lost generation of disadvantaged young people not engaged in work or study have been warned they could face a "life sentence of poverty and exclusion" in light of a government report that finds vast discrepancies in educational achievement based on wealth.» (The Guardian – Oct, 2013) – «Загублене покоління малозабезпечених молодих людей, які не займаються роботою чи навчанням, було попереджено, що вони можуть зіткнутися з "життєвим вироком убогості та відторгнення" у світлі доповіді уряду, який знаходить величезні розбіжності у досягненні освіти на основі багатства.»

Також методом уподібнення перекладаються лексичні одиниці на позначення країн з невисоки рівнем економіки. В українській мові існують сталі реалії «країни, що розвиваються» або «економіки, що розвиваються» на позначення англомовних евфемізмів «*emerging nations*» та «*emerging economies*»:

«So here's the challenge: how can emerging economies ensure they don't stumble as they attempt to fill their skills gap.» (The Guardian – Oct, 2014) – «Ось проблема: як

економіки, що розвиваються, можуть гарантувати, що вони не спотикнуться, намагаючись з заповнити свій розрив у вміннях.»

«Emerging nations are moving quickly to becoming market-makers, not takers.» (The Guardian – Feb, 2011) – «Країни, що розвиваються, швидко йдуть до того, щоб створювати ринок, а не лише користуватися ним.»

Труднощі також виникають при передачі політкоректних лексичних одиниць на позначення секс-меншин. Тут часто доводиться вдаватися до передачі за допомогою калькування:

«Section 28 basically says 'you can not talk about non-heterosexual relationships at school.» (BBC – Nov, 2015) – «Розділ 28 в основному говорить: "Ви не можете говорити про негетеросексуальні стосунки в школі.»

У випадку якщо структура анломовної лексичної одиниці не є природньою в українській мові, доводиться вдатися до трансформаційного перекладу як, наприклад, в наступному випадку. Тут лексична одиниця «*same-sex partners*» передається зі збереженням еквівалентності, проте така структура вимагає певних змін, оскільки в українській мові «*одностатеві пари*» звучить звичніше.

«Wal-Mart, the largest private sector US employer, is to offer health insurance to the same-sex partners of its staff.» (BBC – Aug, 2013) – «Wal-Mart, найбільший роботодавець у приватному секторі США, має намір запропонувати медичне страхування одностатевим парам серед свого персоналу.»

В наступному випадку спостерігаємо застосування методу уподібнення для перекладу лексичної одиниці «*gender-reassignment surgery*». Однак, в українській мові еквівалент «*операція по зміні статі*», хоч і не є евфемізмом, проте є цілком нормативним.

«An active-duty service member has received gender-reassignment surgery, the Pentagon said Tuesday.» (Washington Post – Nov, 2017) – «Діючий службовець пройшов операцію по зміні статі», заявили у Пентагоні у вівторок.»

Політкоректній евфемізації піддаються також такі негативні суспільні явища як наркотична залежність, місця позбавлення волі, та ін. Такі евфемістичні

лексичні одиниці перекладаються здебільшого за допомогою калькування, що ми і бачимо в наступних випадках:

«In a statement published on its website last month, Pfizer said seven of its drugs would only be sold to purchasers on condition that they would not resell them to correctional institutions.» (BBC – May, 2016) – «У заяві, опублікованій на своєму веб-сайті минулого місяця, «Pfizer» заявляє, що сім препаратів будуть продаватися покупцям лише за умови, що вони не будуть перепродавати їх до виправних закладів.»

«He says he would encourage anyone who thinks they have a substance abuse problem to speak to their GP and get the specialist help they need.» (BBC – Nov, 2017) – «Він каже, що він буде заохочувати всіх, хто думає, що вони мають проблему зловживання психоактивними речовинами, звернутися до свого лікаря.»

З викладеного можемо зробити висновок, що соціальна політична коректність представлена в мові багатьма сферами вживання і в залежності від того, наскільки ці сфери співпадають з культурою мови перекладу, визначаються основні методи перекладу таких лексичних одиниць.

2.2.2. Характеристика лексичних прийомів перекладу політкоректної лексики

На перших етапах свого розвитку політична коректність була притаманна виключно американському суспільству. Мовна політкоректність на той час виникла саме в американському варіанті англійської мови і відображала американські реалії. На сьогоднішній день це явище проникло в різні культури і закріпилося в системах багатьох мов. Проте, зіткнувшись з традиціями інших культур, політична коректність засвоїлася частково, в деяких випадках видозмінюючись і пристосовуючись до нових реалій. Те ж саме стосується і мовної політкоректності. Окрім суспільного впливу на мову, вона також піддалася впливу структури мови, завдяки чому видозмінилася або ж засвоїлася частково. Наприклад, лексеми «*challenged*», «*abled*», «*disadvantaged*», які входять в структуру багатьох політкоректних лексичних одиниць англійської мови, не

мають відповідників в українській, саме тому ці реалії не можуть закріпитися повністю і вимагають певних трансформацій.

Як стверджує В. М. Манакін, в лексичних системах двох різних мов не існує жодного слова, семантичне поле якого в одній мові було б абсолютно ідентичним з семантичним полем в іншій мові. Саме тому переклад досі не може стати автоматизованим процесом і вимагає участі перекладача та необхідних перекладацьких трансформацій [31].

Зважаючи на згадану нами вище різницю в ролі політкоректної лексики в українській та англійській мовах, зауважимо, що така група лексичних одиниць становить значний інтерес для перекладознавства. Політкоректні лексичні одиниці англійської мови, окрім того, що є реаліями та часто не мають еквівалентів в українській мові, також є неологізмами і тому перекладачам доводиться створювати неологізми в мові перекладу або ж застосовувати різноманітні лексичні способи перекладу, щоб якомога точніше передати денотативне та конотативне значення вищезгаданих елементів.

В нашому дослідженні ми з'ясували, які прийоми найчастіше використовуються для перекладу політкоректних лексичних одиниць з англійської мови на українську та які семантичні зміни відбуваються під час цього процесу. З цією метою ми проаналізували вибірку із 70 прикладів відібраних з матеріалів сучасної англomовної преси та визначили 72 методи їх перекладу (включно з двома випадками комбінації методів). В наведеній нижче таблиці (Табл. 2.1.) спостерігаємо відсотковий показник кожного з методів:

Таблиця 2.1.

Кількісні показники застосування прийомів перекладу політкоректних лексичних одиниць у вибірці

Метод перекладу	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Метод уподібнення	27	37,5%

Передача за допомогою калькування	20	28%
Трансформаційний переклад	19	26,5%
Ситуативний відповідник	2	3%
Контекстуальне розтлумачення речей	2	3%
Переказ за допомогою транслітерації і транскрипції	1	1%
Трансплантація (або іншомовні вкраплення)	1	1%

Як бачимо в таблиці, найчастіше при перекладі політкоректної лексики з англійської мови на українську застосовується метод уподібнення (37,5%). На нашу думку, це свідчить про те, що явище політичної коректності певною мірою закріпилося в українській культурі і мові і що 37,5% політкоректних лексичних одиниць мають в якості відповідників слова-реалії з еквівалентним денотативним та конотативним значенням.

Значну частину політкоректних лексичних одиниць було перекладено за допомогою калькування (28%) та трансформаційного перекладу (26,5%). З цього можемо зробити висновок, що більше ніж половина політкоректних реалій не мають реалій-відповідників в українській мові, а перекладають методом кальки, перекладаючи кожен елемент окремо, якщо структура лексичної одиниці це дозволяє. У випадку, якщо структура лексичної одиниці містить елементи, що не перекладаються на українську мову, такі як морфема «*challenged*» в словосполученні «*physically challenged*», слід вдатися до трансформаційного перекладу.

Лише в декількох випадках (3%) спостерігалася потреба в застосуванні ситуативного відповідника – тобто реалії, яка існує в українській мові і в цьому контексті може мати відповідне значення. Використання ситуативних відповідників також говорить про розвиток політкоректної лексики української

мови, проте в нашому дослідженні не було помічено систематичності вживання цього прийому.

Наступні прийоми такі як контекстуальне розтлумачення речей, переказ за допомогою транслітерації або ж транскрипції та трансплантація (іншомовні вкраплення) зустрічаються вкрай рідко (3%, 1% та 1% відповідно). Такі прийоми необхідні при перекладі реалій, які є екзотичними для мови перекладу. Низький відсоток таких методів свідчить про те, що більша частина політкоректної лексики англійської мови відома в українській мові – вони або ж були запозичені, або мають відповідники, які сформувалися в українській мові.

Зазначимо проте, що такі статистичні показники не прослідковуються, якщо розглядати кожен вид політично-коректної лексики окремо. Є очевидним той факт, що політично коректна лексика англійської мови має досить неоднорідне відображення в українській, що спричинено різницею культур та сутністю політкоректної лексики як явища не лише мовного, а й залежного від екстралінгвістичних факторів.

Якщо в Україні ще до запозичення політичної коректності було прийнято евфемізувати слова, що стосуються вад людини, негативних явищ суспільства, тощо, то цього не скажеш про расову приналежність, оскільки Україна ніколи не стикалася з такою проблемою мультинаціональності, яка виникла у США. З іншого боку, расова політична коректність – сформувалася досить давно і встигла адаптуватися в українській мові. Завдяки цій адаптації, 25 % расових політкоректних одиниць з нашої вибірки перекладаються методом уподібнення (дод. А1), проте такий самий відсоток трансформаційного перекладу, що свідчить про незвичність структур расових політкоректних одиниць англійської мови політичної коректності в українській мові.

При перекладі політкоректних лексичних одиниць на позначення фізичних та розумових домінуючим (56,5%) виявляється трансформаційний переклад (дод. А2), що спричинено специфічною структурою таких виразів. Також при перекладі таких одиниць нерідко доводиться вдаватися до передачі за допомогою калькування (26%), у випадках, коли структура це дозволяє.

Потрібно зазначити, що серед зразків перекладу політкоректних лексичних одиниць на позначення недоліків зовнішнього вигляду людини складається зовсім інша картина – 50% таких політкоректних одиниць перекладається методом уподібнення (дод. А3), що дає змогу говорити про насиченість української мови власними реаліями на позначення такої лексики, в той час як передача за допомогою калькування і трансформаційний переклад зустрічаються набагато рідше.

Подібна ситуація складається при перекладі гендерної політкоректної лексики – 54,5% перекладів виконано за допомогою методу уподібнення, 27% - калькування (дод. А4). При перекладі такої лексики виникають труднощі здебільшого пов'язані з тим, що в українській мові присутня категорія роду іменників, що перешкоджає утворенню гендерно нейтральної лексики. При перекладі назв професій, в яких прийнято уникати гендерної маркованості не вдається в більшості випадків зберегти евфемістичну конотацію, оскільки в українській мові більшість професій мають чоловічий рід і не змінюють його.

При перекладі політкоректних лексичних одиниць на позначення віку найчастіше доводилося вдаватися до методів кальки (66%) та уподібнення (33%). Хоча в українській мові досить багато евфемізмів на позначення літнього віку, в англійській мові їх зустрічається набагато менше, тому при перекладі маємо такий результат.

Сфера політкоректної лексики на позначення соціально негативних явищ та груп населення, що перебувають у важкому соціальному становищі добре розвинута в українській мові. Саме тому спостерігаємо найвищий показник перекладів методом уподібнення (59%), що дає змогу говорити про наявність відповідних реалій в українській мові (дод. А6). Рідше застосовується калька (29%) та трансформаційний переклад (12%).

Викладене дозволяє вважати, що наразі ми можемо говорити про політкоректну лексику української мови. Про наявність великої кількості політкоректних лексичних одиниць в українській мові свідчить високий відсоток

перекладів методом уподібнення. Також очевидним є різниця вживання політкоректної лексики в різних сферах суспільного життя.

2.2.3. Статистичний аналіз семантичних трансформацій при перекладі політкоректної лексики

Як ми вже зазначали раніше, суть перекладу полягає у максимально-точному відтворенні денотативного та конотативного значення одиниць перекладу. Проте, беручи до уваги міжкультурну різницю, зауважимо, що така ціль не є завжди досяжною. По-перше, засобів мови перекладу не завжди є достатньо, щоб передати ту чи іншу одиницю мови оригіналу, саме тому виникає безеквівалентність. По-друге, окрім денотативного та конотативного значення слід брати до уваги прагматичну мету повідомлення, тобто те, якого впливу на реципієнта прагнув досягти мовець. І тут вже вагому роль відіграють відмінності між культурами, що вступають у комунікацію.

Наприклад, в англомовному суспільстві явище гомосексуалізму більш звичне ніж в Україні і тому слово «*gay*», хоч і має певний відтінок негативних стереотипів пов'язаних з ним, все ж таки є словом більш-менш нейтральним і нерідко фігурує в пресі чи у виступах публічних людей. Для представників української культури «гей» звучить образливо, і тому хоч це слово і є найбільш точним перекладом англійського «*gay*», воно чинить зовсім інший вплив на реципієнта, спотворюючи першочергову прагматичну мету.

Політична коректність є явищем культурним і оскільки її прояви та значення в культурах різних країн відрізняється, то і при перекладі помічаємо, що евфемістичне значення притаманне політкоректній лексичній одиниці мови оригіналу при перекладі не завжди зберігається. В багатьох випадках прагматична мета повідомлення вимагає емпатизації або ж нейтралізації евфемізму.

Попри відмінності між культурами, ідея політичної коректності значною частиною запозичена в українському суспільстві. Саме тому у значній частині

перекладів спостерігаємо збереження денотативної та конотативної еквівалентності при перекладі політкоректної лексики:

«*Again and again, we have seen male patients who were carrying a stone or so too much.*» (Spectator – May, 2017) – «Знову і знову ми бачили пацієнтів чоловічої статі, що мали кілька зайвих кілограм.»

Тут також бачимо яскравий приклад застосування ситуативного відповідника. Цей метод полягає у заміні поняття таким, яке лише в даному конкретному випадку є еквівалентним. Розглянемо цю ситуацію більш детально. Вираз «*carrying a stone or so too much*» в даному випадку не означає конкретної ваги, а лише вказує на незначне перевищення її норми. Отже, конкретні одиниці ваги не мають суттєвого значення для розуміння даного поняття. Оскільки така одиниця ваги як «*stone*» незнайома українському читачеві, а її конкретне значення в даному випадку несуттєве, було вирішено замінити її схожою лексичною одиницею української мови. Цей метод схожий на метод уподібнення, проте варто зазначити, що він відрізняється ситуативністю. Ми можемо замінити «*stone*» на «*кілограм*» лише тому, що в даному конкретному випадку нас не цікавить точна вага.

В цьому випадку бачимо, що вираз «*carry a stone or so too much*» є евфемізмом до таких слів як «*fat*» чи «*plump*». Їх відповідники також вважаються в українській мові образливими, тому тут вжито схожу за рівнем евфемізації реалію «мати кілька зайвих кілограм». Теж саме спостерігаємо в наступному випадку. Тут гендерно нейтральна одиниця «*flight attendant*», що є евфемізмом до слова «*stewardess*», замінена на одиницю «бортпровідник», що хоч і має чоловічий рід, проте також слугує евфемізмом до гендерно забарвленого слова «*стюардеса*»:

«*A man who forced a pilot to divert a plane after he became abusive towards a flight attendant on a small aircraft has been fined.*» (BBC – Oct, 2017) – «Оштрафовано чоловіка, який змусив пілота змінити курс польоту після того, як він образив бортпровідника на борту невеликого літака.»

В наступному випадку бачимо вживання лексичної одиниці «*retarded*» на позначення дитини з відставанням у розвитку. Еквівалентний переклад цього

виразу на українську мову звучатиме як «розумово відстала дитина», проте вживання такої лексичної одиниці не є коректним. Слово «*retarded*» в такому значенні стало вживатися в англійській мові як евфемізм до більш грубих термінів таких як «*moron*» чи «*idiot*». В українській мові вживання виразу «розумово відсталий» вважається більш образливим, саме тому в такому випадку вважаємо за доцільне вжити реалію відповідник з підсиленням евфемістичним значенням.

«*Normal environment for the slightly retarded child, rather than special classes, was urged yesterday by Dr. Bernard Sachs,*» (NY Times) – «Доктор Бернард Сакс вчора закликав до запровадження звичного середовища для дітей з незначними вадами розвитку на відміну від спеціалізованих занять.»

Існує декілька причин для нейтралізації евфемістичного значення політкоректних лексичних одиниць. Одна з них – відсутність евфемістичного політкоректного відповідника, як ми бачимо в наступному випадку:

«*Taylor give Jason Statham a further chance to prove he is top of the «Карти, гроші та два ствола» alumni and fast stealing Vin Diesel's crown as cinema's leading follicularly challenged hard man.*» (The Guardian – Dec, 2006) – «Тейлор дає Джейсону Стеттему ще один шанс довести, що він є найкрутішим з акторів «Карти, гроші та два ствола» і вже відбирає корону головного лисового мачо кінематографу у Віна Дізеля.»

В українській мові слово «*лисий*» має негативні конотації, проте жоден з політкоректних неологізмів на його позначення не закріпився в мові, а слово «*лисий*» вважається нормативним і застосовується воно практично у всіх стилях мовлення. І в поєднанні зі словом «мачо» негативний. Саме тому за відсутності точнішого відповідника вважаємо слово «*лисий*» за найбільш адекватний еквівалент «*follicularly challenged*».

В наступному ж випадку спостерігаємо часткову нейтралізацію гендерно-нейтрального евфемізму «*partner*», який до того ж не розкриває сімейний стан людини, на гендерно забарвлену одиницю «*супутниця*», оскільки з контексту зрозуміло, що цим словом називають особу жіночої статі. По-перше для нашого суспільства не характерна тенденція до гендерної нейтральності, оскільки

становище жінки в більшість історичних періодів української історії не було принизливим, і тому не виникає потреби уникати гендерної маркованості лексики. По-друге, українські іменники мають категорію роду, тому при перекладі лексичної одиниці «*partner*» перекладач мусить робити вибір згідно контексту – або чоловічий, або жіночий рід:

«Words are of little comfort at such a terribly sad time, but we hope his partner Erica and his family will be able to take strength.» (BBC – Nov, 2017) – «Слова не сильно втішають в такий жахливо сумний час, але ми сподіваємось, що його супутниця Еріка та його сім'я зможуть набратися сил.»

Аналіз цих семантичних змін слугує для порівняння ролі політичної коректності в англійській та українській мовах та для визначення основних тенденцій перекладу. Проаналізувавши праці науковців на цю тему, ми визначили наступну класифікацію семантичних змін при перекладі політкоректної лексики:

- збереження денотативної та конотативної еквівалентності;
- емпатизація евфемізму;
- нейтралізація евфемізму.

Ми відібрали і проаналізували 70 випадків вживання політично коректних лексичних одиниць в англomовній пресі. Визначили відсоток появи семантичних змін при перекладі і отримали наступні дані (табл. 2.2.):

Таблиця 2.2.

Кількісні показники семантичних змін при перекладі політкоректних лексичних одиниць у вибірці

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	36	51,5%
Нейтралізація евфемізму	21	30%
Емпатизація евфемізму	13	18,5%

З матеріалів дослідження бачимо, що більш ніж половина, а саме 51,5% обраних прикладів перекладаються зі збереженням денотативної та конотативної еквівалентності, тобто з застосуванням реалій, що мають схожу евфемістичну конотацію (дод. Б). Такий результат цілком прогнозований з огляду на поширеність ідей політичної коректності в світі.

Разом з тим, не можна не помітити значну перевагу в кількості випадків нейтралізації евфемізмів (30%) над випадками емфатизації (18%). З цього можна зробити висновок, що в українській мові вимоги до вживання політично коректної лексики значно нижчі і українська мова в порівнянні з англійською є менш політкоректною.

Якщо розглянути окремо кожен з видів політично коректної лексики, то бачимо схожу картину практично серед усіх видів. Збереження денотативної та конотативної еквівалентності переважає при перекладі політкоректних лексичних одиниць на позначення недоліків зовнішнього вигляду людини – 50% (дод. Б3), на позначення віку – 66% (дод. Б5) та соціальних політкоректних одиниць – 70,5% (дод. Б6). До того ж у всіх цих випадках нейтралізація евфемістичного значення слідує на другому місці.

Переважає ж нейтралізація евфемізмів при перекладі гендерних політкоректних одиниць – 60% (дод. Б4). В цьому випадку на другому місці збереження денотативної та конотативної еквівалентності. У випадку з расовими та етнічними політкоректними одиницями два вище згадані види семантичних змін домінують – по 50% (дод. Б1), при чому емфатизація евфемізму не представлена взагалі, що також прогнозовано, оскільки в українській історії не було міжрасових внутрішніх конфліктів.

Як бачимо, при перекладі політкоректних лексичних одиниць з англійської мови на українську переважає збереження денотативної та конотативної еквівалентності та нейтралізація евфемізму. Виняток становить тільки політкоректна лексика на позначення фізичних та розумових вад людини (дод. Б2). Тут бачимо, що у 50% зразків при перекладі відбулася емфатизація

евфемізму, у 40% – збереження денотативної та конотативної еквівалентності та лиш у 10% випадків помічено нейтралізацію евфемізму.

Це зумовлено тим, що в українській мові добре розвинена система ввічливих евфемізмів на позначення фізичних та розумових вад людини. В Україні також не поширена проблема гендерної чи расової рівності, також тут не поширена дискримінація за зовнішнім виглядом, і не всі з представлених в американській політичній коректності соціальних проблем виражені в українському суспільстві. А от група людей з особливими потребами є найменш захищеною, внаслідок чого сформувалася група лексичних одиниць, метою якої є пропагування рівності і захисту людей з інвалідністю.

З викладеного можемо зробити висновок, що різниця у тенденціях перекладу між різними видами політично коректних лексичних одиниць свідчить про соціальний характер цього прошарку лексики, який залежить від екстралінгвістичних факторів і свідомого впливу суспільства на мову.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

В другому розділі нашої роботи представлено практичне дослідження методів та особливостей перекладу політично коректної лексики з англійської мови на українську на матеріалі сучасних англомовних видань.

Нами здійснено описовий аналіз політкоректної лексики англійської мови та основних сфер її вживання. Досліджуючи праці вчених та зразки вживання політкоректної лексики в англійській мові, ми прийшли до висновку, що мовна політична коректність та реалії суспільного життя нерозривно пов'язані. З огляду на це політично коректні лексичні одиниці слід розглядати в контексті тієї сфери суспільного життя, до якої вони належать.

Проаналізувавши випадки вживання політично коректної лексики, ми визначили наступні її види відповідно до сфери вживання: расова та етнічна політична коректність, політична коректність на позначення фізичних та розумових вад людини, політична коректність на позначення недоліків зовнішності, вікова політична коректність, гендерна політична коректність та соціальна політична коректність. Поява кожного з цих видів політичної коректності спричинена існуванням мовної дискримінації щодо певних груп населення. Мовна дискримінація здійснюється переважно навішуванням ярликів та використання слів, що пов'язані з образливими соціально негативними стереотипами. Метою політкоректної лексики є уникання таких ярликів та використання неологізмів, що не мають зв'язку із стереотипами.

Для нашого практичного дослідження ми обрали 70 випадків вживання політично коректних лексичних одиниць та переклали їх, застосовуючи методи перекладу реалій, найбільш адекватні на нашу думку. Ми також проаналізували частоту вживання різних методів та семантичні зміни, що відбуваються при перекладі.

Статистичний аналіз лексичних способів перекладу показав наступні результати:

- метод уподібнення: 37,5%

- передача за допомогою калькування: 28%
- трансформаційний переклад: 26,5%
- ситуативний відповідник: 3%
- контекстуальне розтлумачення речей: 3%
- переказ за допомогою транслітерації і транскрипції: 1%
- трансплантація (або іншомовні вкраплення): 1%

На підставі результатів дослідження можемо зробити висновок, що політична коректність сформувалася і в українській мові, що дозволяє вдаватися до перекладу методом уподібнення. Проте досить часто доводиться вдаватися до методу кальки, а коли структура лексичного елементу цього не дозволяє – до лексичних трансформацій. Варто також відзначити, що при детальному розгляді кожного виду політкоректних лексичних одиниць статистика застосування методів перекладу відрізняється, що дає можливість говорити про неоднорідність тенденцій боротьби з дискримінацією в українському і англomовному суспільстві та про значний вплив суспільних процесів на структуру та на лексичний склад мови.

Ми також проаналізували семантичні зміни, що мають місце при перекладі. Варто зазначити, що не завжди вдається досягти збереження денотативної та конотативної еквівалентності. По-перше, це часто неможливо через відсутність відповідних реалій, по-друге заради досягнення прагматичної мети повідомлення в мові оригіналу потрібно час від часу вдаватися до нейтралізації або ж емпатизації політкоректного евфемізму, що вихідна одиниця мала той ефект на реципієнта в мові перекладу, до якого прагне мовець в мові оригіналу.

В нашому дослідженні на матеріалі 70 зразків перекладу ми провели статистичний аналіз семантичних змін при перекладі політкоректних одиниць англійської мови на українську та отримали наступні показники:

- збереження денотативної та конотативної еквівалентності: 51,5%
- нейтралізація евфемізму: 30%
- емпатизація евфемізму: 18,5%

Результати дослідження свідчать, що в українській мові тенденція до політичної коректності прослідковується меншою мірою ніж в англійській мові, оскільки нейтралізація евфемістичного значення під час перекладу переважає над емпатизацією. Проте ця відмінність не є разючою, адже в більшості випадків еквіваленти використані при перекладі зберігають денотативну та конотативну еквівалентність.

Одним з ключових висновків нашого дослідження є спостереження, що політично коректна лексика нерозривно пов'язана з сферою використання і між її видами помітні мовні відмінності, що виявляється досить чітко в процесі міжкультурної комунікації. Політично коректна лексика не є цілісним і однорідним явищем, а зумовлена різними суспільними процесами, тому в подальших дослідженнях слід розглядати політкоректну лексику невід'ємно від сфери її застосування.

Основні положення розділу висвітлені у публікаціях автора «Особливості перекладу політкоректних евфемізмів». [54]

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В нашій роботі на тему «Шляхи перекладу англомовної політично коректної лексики на українську мову» ми розкрили суть явища політичної коректності та з'ясували специфіку перекладу політкоректних лексичних одиниць з англійської мови на українську на матеріалі сучасної англомовної преси. В роботі було проаналізовані основні джерела на тему дослідження та сформовані теоретичні засади дослідження. В практичній частині дипломної роботи були розкриті та проілюстровані основні теоретичні положення. У процесі виконання роботи її мету було досягнуто, а завдання виконано.

В **першому розділі** дипломної роботи було проаналізовано теоретичні питання, що розкривають роль перекладу в міжкультурній комунікації та сутність поняття «політична коректність». Ми визначили основні особливості міжкультурної комунікації та з'ясували, що найбільший інтерес для нашого дослідження становить лексика забарвлена культурними елементами, а отже та, яка часто не має еквівалентів при перекладі.

В цьому розділі нашої роботи ми визначили класифікацію методів перекладу такої лексики, якою користувалися при виконанні дослідження в практичній частині. До класифікації відносимо наступні методи: переказ за допомогою транслітерації і транскрипції; гіперонімічне перейменування; дескриптивний перифраз; передача за допомогою калькування; транспозиція на конотативному рівні; метод уподібнення; контекстуальне розтлумачення речей; ситуативний відповідник; описовий переклад; трансформаційний переклад; використання в перекладі пояснень і приміток; трансплантація (або іншомовні вкраплення).

Ми також розкрили сутність явища політичної коректності, особливості його вираження в мові та його евфемістичний характер, визначили основні труднощі при перекладі політкоректних евфемізмів з англійської мови на українську.

В **другому розділі** цієї роботи були описані методи перекладу та їх застосування, з'ясовані основні тенденції перекладу за допомогою лексичних

методів а також визначені головні закономірності семантичних змін під час перекладу.

Статистичне дослідження частоти вживання лексичних методів перекладу показало наступні результати:

- метод уподібнення: 37,5%
- передача за допомогою калькування: 28%
- трансформаційний переклад: 26,5%
- ситуативний відповідник: 3%
- контекстуальне розтлумачення речей: 3%
- переказ за допомогою транслітерації і транскрипції: 1%
- трансплантація (або іншомовні вкраплення): 1%

Результати дослідження дають підстави вважати, що в українській мові сформувалася система політкоректних лексичних одиниць, хоча її поширення не ідентичне англomовному. Також очевидно, що кожному з видів політично коректної лексики властиві свої тенденції перекладу.

Ми також проаналізували семантичні зміни, що відбуваються при перекладі політкоректних лексичних одиниць, а саме емфатизації чи нейтралізації евфемізму. Дослідження встановило, що в найбільшій кількості випадків відбувається збереження денотативної та конотативної еквівалентності (51,5%). Нейтралізація евфемістичного конотативного значення (30%) впевнено переважає над емфатизацією (18,5%), що дає змогу говорити про те, що в українській мові нормам політкоректності надається менше значення і тому вони менш виражені. Цей аналіз підтвердив наше спостереження про неоднорідність політкоректної лексики і про її залежність від суспільних факторів, оскільки результати цього дослідження також різняться при розгляді кожного виду політкоректної лексики окремо.

У результаті проведеної роботи були зроблені наступні **висновки**:

- Під час перекладу, як виду міжкультурної комунікації, важливу роль відіграють екстралінгвістичні фактори такі як соціальні норми, культурна спадщина, традиції та картини світу комунікантів;

- Оскільки політкоректні евфемізми відображають суспільні явища притаманні певній культурі, то пропонуємо їх розглядати як безеквівалентні реалії, тобто культурно-марковані слова, та користуватися тими ж методами перекладу, як і при перекладі реалій;
- Результати дослідження продемонстрували, що в українській мові на сьогодні наявна достатня кількість політкоректних лексичних одиниць, що дозволяє знаходити відповідники при перекладі, що дає змогу говорити про політичну коректність української мови як про самостійне явище;
- Хоч у більшості випадків зберігається денотативне та конотативне значення при перекладі, все ж нейтралізація евфемізму переважає над емпатизацію, що свідчить про нижчий рівень вимог до політкоректності в українській мові;
- В дослідженні досить чітко помітні розбіжності між тенденціями перекладу різних видів політкоректної лексики, оскільки в двох культурах, що вступають в комунікацію за допомогою перекладу, різні аспекти суспільного життя відображені по-різному. Такі результати дають підстави вважати, що мовна політична коректність – нерозривно пов'язана з культурними та соціальними процесами і при розгляді політкоректних одиниць варто вдаватися до уточнення їх виду відповідно до сфери використання.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у розвитку зіставних досліджень вживання політкоректної лексики в лексичних системах англійської та української мови, а також у дослідженнях прийомів перекладу політично коректної лексики.

Оскільки ця група лексичних одиниць є досить динамічною, постійно поповнюється неологізмами як і в англійській так і в українській мові, то наше матеріали нашого дослідження можуть з часом бути використані для прослідковування динаміки таких процесів.

SUMMARY

The paper under the title «Ways of translating English politically correct vocabulary to Ukrainian» analyses the main ways of rendering English politically correct euphemisms to Ukrainian.

The object of our research is political correctness in the scope of intercultural communication.

The subject of the research is the methods of translation English politically correct vocabulary into Ukrainian and the main tendencies of this translation.

The research aim is to analyze the peculiarities of translation of politically correct vocabulary from English to Ukrainian and to define the main tendencies concerning this translation.

To fulfil the aim the following objectives were set:

- to characterize the function of translation in intercultural communication;
- to define the role and position of political correctness in intercultural communication;
- to investigate the main approaches of translating politically correct vocabulary;
- to investigate the politically correct vocabulary of the English language and its usage in communication;
- to analyze the methods of translating politically correct vocabulary from English to Ukrainian using the materials from modern American and English media.

The first chapter of our research deals with theoretical background and the review of related literature. Here we define all basic notions and characterize the main methods of translation of politically correct words.

The second chapter mostly focuses on empirical data and presents its analysis with the help of descriptive and statistical methods.

In the result of the research, the following conclusions were drawn:

- The difference in extra-linguistic factors such as social and cultural norms or traditions plays an important role in the process of transition of politically correct words from one language to another. Thus, they cannot be borrowed fully;
- Since politically correct euphemisms reflect social phenomena inherent in a certain culture, we propose that they be considered as non-equivalent realia – culturally-colored words, and the same methods of translation as in the translation of realia should be used;
- Though in most cases of translation the denotative and connotative meaning remains the same, the neutralization of euphemism prevails over emphasizing, which indicates a lower level of political correctness requirements in the Ukrainian language;
- The study clearly distinguishes between the trends in the translation of various types of politically correct words. Such results give reason to believe that linguistic political correctness is inextricably linked with cultural and social processes and when considering the politically correct units it is necessary to refer to specification of their kind according to the sphere of use.

Such a study is important because it gives full description of the way of translating politically correct vocabulary apart from other euphemisms and focuses on intercultural aspects of such translation.

The findings of the research prove evidence that political correctness is better developed in the English language and thus has a tendency to be neutralized as translated to Ukrainian.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аксютіна О. В. Фактор «політичної коректності» і словниковий склад англійської мови / О. В. Аксютіна // Збірник наукових статей. Актуальні проблеми іноземної філології: лінгвістика та літературознавство. – Вип. III. – Донецьк: Юго-Восток. – 2009. – С. 179–185.
2. Александрова О.С. Гендерная маркированность англоязычного новостного текста: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. С. Александрова. – Волгоград, 2007. – 22 с.
3. Алефиренко Н. Ф. Лингвокультурология: ценностно-смысловое пространство языка: учеб. пособие / Н. Ф. Алефиренко. – М. : Флинта: Наука, 2010. – 288 с.
4. Баранова С. В. Співвідношення маркерів увічливості в англomовному та українomовному дискурсах / С. В. Баранова, А. О. Коробко. // Філологічні трактати. – 2014. – №1. – С. 61–66.
5. Білецька О. О. Переклад інформаційно-новинних текстів у контексті міжкультурної комунікації / О. О. Білецька // Молодий вчений. – 2016. – № 3(30). – С. 638-642.
6. Бойчук Н. В. Переклад як засіб міжкультурної комунікації / Н. В. Бойчук // Вісник КНУ ім. Т. Г. Шевченка. – № 43. – 2013. – С. 140-147.
7. Бондар М. В. Описовий переклад як спосіб відтворення безеквівалентної турецької лексики в українських художніх перекладах / М. В. Бондар // Science and Education a New Dimension. Philology. – № 28. – 2014. – С. 42-46.
8. Бондарук Я. С. Використання політкоректних одиниць у сучасному англomовному дискурсі / Я. С. Бондарук. // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих науковців за міжнародної участі, «Сучасні філологічні дослідження та навчання іноземної мови в контексті міжкультурної комунікації». – 2014. – С. 70-75.
9. Борисенко Н.С. Використання евфемізмів як вияв політкоректності в друкованих англomовних ЗМІ та їхній переклад українською / Н.С. Борисенко, А.В. Брюховець // Фаховий та художній переклад: теорія, методологія,

практика: матеріали доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції 5-6 квітня 2013 р. / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. – К.: Аграр Медіа Груп, 2013. – С. 57 - 62.

10. Виссон Л. Русские проблемы в английской речи. Слова и фразы в контексте двух культур / Линн Виссон. – Москва: Валент, 2003. – 192 с.
11. Волошина. А. В. Безеквівалентність. Критерії безеквівалентної лексики / А. В. Волошина // Наукові записки. – Випуск XXVI. – Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2000. – С.56 – 64.
12. Гончаренко Э. П. Политкорректность и политкорректный эвфемизм: проблемы перевода / Э. П. Гончаренко // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Мовознавство. – 2013. – Т. 21, № 19 (2). – С. 42-52.
13. Грачова І. Є. Квантитативність як мовна картина світу / І. Є. Грачова. // Теоретична і дидактична філологія. – 2017. – №25. – С. 65–73.
14. Гришаєва Л. І. Введення в теорію міжкультурної комунікації / Л. І. Гришаєва, Л. В. Цурікова. – М.: Академія, 2007. – С. 19.
15. Завадська О. В. Особливості розвитку і функціонування лінгвопрагматичної стратегії політкоректності на пострадянському інформаційному просторі / О. В. Завадська // Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство. – 2010. – Т. 18, № 11. – С. 119-127.
16. Завадская Е. В. Политкорректность как новая международная коммуникативная норма: анализ дефиниций на материале словарей современного английского языка / Е. В. Завадская // Наукові записки. – Вип. 89 (3). – Серія: Філологічні науки (мовознавство): 5 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – С. 44-48.
17. Зайко Л. В. Політкоректна англійська номінація : семантичний зсув від евфемізмів до дисфемізмів [Електронний ресурс] / Л. В. Зайко. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/index.php/filologiya/31/1866-politkorektna-anglijska-nominaciya-semantichnij-zsuv-videvfemizmiv-do-disfemizmiv.html>.

18. Зайченко Ю. О. Експресивні зсуви при перекладі та їх класифікація / Ю. О. Зайченко // Наукові записки НТТУ «КПІ». – Серія «Філологічна». – 2013. – С. 314-316.
19. Земская Е. А. Язык как деятельность: Морфема. Слово. Речь / Е. А. Земская. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – 688 с.
20. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. На матеріалі англомовних перекладів української прози / Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львівському державному ун-ті, 1989. – 216 с.
21. Зражевская Т. А. Трудности перевода с английского языка на русский / Т. А. Зражевская, Л. М. Беляева. – М.: Международные отношения, 1972. – 135 с.
22. Каптюрова О. В. Реалізація концепту «політична коректність» в мас-медійному дискурсі / О. В. Каптюрова // Мовні і концептуальні картини світу. – 2013. – Вип. 43(2). – С. 137-146. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mikks_2013_43%282%29_23
23. Кнюх Н. П. Політкоректність у сучасній англійській мові / Н. П. Кнюх. // Матеріали наукової інтернет-конференції студентів "Сучасні проблеми лінгвістики, літератури та методики викладання мови і літератури". – 2016. – С. 38-40.
24. Кнюх Н. П. Роль перекладача в процесі передачі інформації в ЗМІ / Н. П. Кнюх. // Матеріали студентської наукової інтернет-конференції "Професійна підготовка майбутніх спеціалістів у загальноєвропейському мовному контексті: проблеми та перспективи". – 2016. – С. 7-9.
25. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): підручник / І. В. Корунець. – Вінниця: Нова книга, 2003. – 448 с.
26. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К. : Академія, 2010. – 464 с.
27. Кошкарлова Н. Н. Межкультурный диалог конфликтного характера с точки зрения субъекта, объекта и наблюдателя / Н. Н. Кошкарлова // Вестник Челябинского гос. ун-та., 2009. – №35 (173). Филология. Искусствоведение. – С. 91-94.

28. Крысин Л. П. Эвфемизмы в современной русской речи / Л. П. Крысин. – Москва, 2000. – 286 с.
29. Лобода Ю. А. Особливості перекладу евфемізмів та дисфемізмів англomовного політичного дискурсу / Ю. А. Лобода. // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики. – 2012. – №21. – С. 313-318.
30. Лут К. А. Міжмовна кореляція евфемізмів у сучасному економічному дискурсі / К. А. Лут // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – Сер.: Філологія. – №1. – Том 15. – 2015. – С. 144-146.
31. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Навчальний посібник. / В. М. Манакін. – К.: Академія, 2012. – 284 с.
32. Марховська А. Ю. Евфемізми, пов'язані з тематикою смерті, хвороб, фізичної та розумової неповноцінності, в іспансько-українському художньому перекладі / А. Ю. Марховська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Серія «Філологічна». – Вип. 45. – 2014. – С. 278-280.
33. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик / Г. Э. Мирам. – К.: Ника-Центр, 1999. – 160 с.
34. Мовчан Д.В. Політкоректність у сучасній англійській мові / Д. В. Мовчан. // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства. – Суми: Знання, 2015. – С. 24-27.
35. Моисеева С.А. Лингвокультурологические исследования как фактор межкультурной коммуникации/ С. А. Моисеева, Е. А. Огнева // Міжнародний електронний збірник наукових праць. – Харків, 2011 – № 4. – С. 42-52.
36. Моисеева С. А. Этномаркированные компоненты художественного дискурса: проблемы и тенденции перевода / С. А. Моисеева, Е. А. Огнева. // Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. – 2010. – №896. – С. 156–160.
37. Овсянников В.В. Модальность и перевод : монография / В. Овсянников. – Запорожье : Просвіта, 2011. – 364 с.
38. Огнева Е. А. К вопросу о причинах несоответствия картин быта оригинала и перевода / Е. А. Огнева // Язык и межкультурная коммуникация : материалы 2-

й міжвуз. науч.-практ. конф. – СПб. : Издательство СПбГУП, 2005. – С. 216-220.

39. Панин В. В. Политическая корректность как культурно-поведенческая и языковая категория / В. В. Панин. // Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание.. – 2004. – №19. – С. 6.
40. Панин В. В. Средства выражения этнических стереотипов в английском языке / В. В. Панин. // Политическая лингвистика. – 2005. – №15. – С. 208-212.
41. Панин В. В. Языковой аспект явления политической корректности / В. В. Панин. // Материалы научной конференции «Уральские лингвистические чтения». – 2002. – С. 83-84.
42. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О.О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
43. Синьова Є. А. Політкоректність по-американськи / Є. А. Синьова. // Іноземні мови PLUS.. – 2008. – №4. – С. 79.
44. Сінкевич О. Б. Політкоректність в контексті глобалізаційних процесів сучасності [Електронний ресурс] / О. Б. Сінкевич. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/konfer30/820.pdf>
45. Сніца Т. Є. Міжкультурна комунікація як суспільний феномен / Т. Є. Сніца // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – Випуск III. – С.146-153.
46. Станко Д. В. Реалізація принципів кооперації та ввічливості у сучасному англомовному політичному дискурсі / Д. В. Станко // Studia metodologica. – 2014. № 36. – С. 127-132.
47. Тарасенко Т. В. Мовні лакуни у міжкультурній комунікації / Т. В. Тарасенко // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2016. – Випуск X. – С. 68-75.
48. Тер-Минасова С. Г. Война и мир языков и культур: учеб. пособие / С. Г. Тер-Минасова. – М.: АСТ, 2007. – 286 с.
49. Тер-Минасова С. Г. Язык и межкультурная коммуникация / С. Г. Тер-Минасова. – М.: Слово, 2000. – 624 с.

50. Ткачик О. В. Англійські евфемістичні неологізми в публіцистичному стилі та їх переклад українською / О. В. Ткачик, Т. К. Бабаєв // Вісник Національного технічного університету України «КПІ» № 3. – 2014. – С. 52-59.
51. Толстая Н. Н. Двое : Разное / Н. Н. Толстая, Т. Н. Толстая – М. : Подкова, 2001. – С. 297-330.
52. Тюрина С. Ю. Принцип вежливости в теории и практике межкультурной коммуникации [Електронний ресурс] / С. Ю. Тюрина // Международный электронный научно-практический журнал Inter-cultural-net.. – 2006. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.my-luni.ru/journal/clauses/89/>.
53. Федина М. Р. Інтерпретація поняття «обличчя» як методологічного підґрунтя в дослідженні теорії лінгвістичної ввічливості П. Браун і С. Левінсона та моделей неввічливості Дж. Калпера й Д. Баусфілда / М. Р. Федина // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Філологія. – 2015. – № 15. – Том 2. – С. 157-160.
54. Федченкова Н. П. Особливості перекладу політкоректних евфемізмів / Н. П. Федченкова. // Матеріали І Всеукраїнської наукової інтернет-конференції "Діалог мов і культур в сучасному освітньому просторі". – 2017. – С. 564–566.
55. Фесенко І. М. Особливості перекладу евфемізмів в політичній комунікації / І. М. Фесенко, Ю. А. Долженко. // Нова філологія. – 2012. – №53. – С. 185–188.
56. Цурикова Л. В. Политическая корректность как социокультурный и прагмалингвистический феномен / Л. В. Цурикова // Эссе о социальной власти языка / под. ред. Л. И. Гришаевой. – Воронеж : ВГУ, 2001. – С. 94-102.
57. Шаров К.С. На темной стороне политкорректности: гендерно-нейтральный новояз / К. С. Шаров // Вопросы философии. – 2010. – № 3. – С. 30-43.
58. Швачко С. О. Статус лакун в языке и речи / С. О. Швачко // Міжнародний електронний збірник наукових праць. – Харків. – 2012. – № 4. – С. 82-88.
59. Шляхтина О. В. Языковой аспект политкорректности в англоязычной и русской культурах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.19 "Теория языка" / Шляхтина О. В. – Ярославль, 2009. – 213 с.

60. Штепуляк О. С. Міжкультурні аспекти перекладу та їх роль у фаховій підготовці майбутніх перекладачів / О. С. Штепуляк. // Молодий вчений. – 2016. – №4. – С. 110-113.
61. Яковенко М.В. Лінгвістичні аспекти політкоректності в англійській мові / М.В. Яковенко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство – Луцьк : Вид-во ВНУ ім. Лесі Українки, 2010. – № 8. – С. 242-244.
62. Aksiutina T. V. The linguistic realization of «negative politeness» strategies in English verbal discourse / T. V. Aksiutina. // Молодий вчений. – 2015. – №2. – Р. 70–72.
63. Allan K. Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language / K. Allan, K. Burridge. – Cambridge: Cambridge University press, 2006. – 316 p.
64. Brown P. Politeness: Some Universals in Language Usage / P. Brown, S. Levinson. – Cambridge : CUP, 1987. – 345 p.
65. Clyne M. Intercultural communication at work: cultural values in discourse / Michael Clyne. – Cambridge: Cambridge University Press, 1994. – 250 p.
66. Goffman E. Interaction ritual: Essays on Face-to-face Behaviour / E. Goffman. – GardenCity, NY : AnchorBooks, 1967. – 270 p.
67. Hinner M. B. The importance of intercultural communication in globalized world / M. B. Hinner. – 1998. – Mode of access: <http://www.bwl.tu-Freiburg.de/english/forschung/Global/pdf>.
68. Lakoff Robin T. Language and woman's place / R. T. Lakoff. – New York: Harper&Row, 1975. – P. 45.
69. Lakoff R. T. Political correctness and hate speech / R. T. Lakoff // The language war. – New York: Harper&Row, 2000. – P. 86-117.
70. Leech G. Politeness: Is there an East-West Divide? / G. Leech // Journal of foreign languages. – 2005. – № 6. – P. 160-187.
71. Mcmillan dictionary online. – Mode of access: <https://www.macmillandictionary.com/>

72. Marable M. The Great Wells of Democracy. The Meaning of Race in American Life / M. Marable. – New York: Basic Civitas Books, 2002. – 365 p.
73. Popa E. Language, politics and political correctness / E. Popa // Studia Univ. Babes-Bolyai. Philologia. Cluj-Napoca, 2000. – Anul 45. – №4. – P. 17-21.
74. Trager G. L. The Analysis of Culture / G. L. Trager, E. T. Hall. – Washington, DC: Foreign Service Institute, 1953. - 254 p.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Alsop R. Fat people earn less and have a harder time finding work [Електронний ресурс] / Roland Alsop // BBC News. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.com/capital/story/20161130-fat-people-earn-less-and-have-a-harder-time-finding-work>.
2. Amos O. Why so many sexual harassment cases in US, not UK? [Електронний ресурс] / Owen Amos // BBC News. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-42070575>.
3. Bever L. Nanny cam captures nurse appearing to shove and ignore a child with special needs [Електронний ресурс] / Lindsey Bever // The Washington Post. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/news/to-your-health/wp/2017/11/02/nanny-cam-captures-nurse-appearing-to-shove-and-ignore-a-child-with-special-needs/?utm_term=.31dce95764a3.
4. Blind American football player makes winning debut [Електронний ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/41149509/blind-american-football-player-makes-winning-debut>.
5. Bowcott O. Police accused of threatening sex workers rather than pursuing brothel thieves [Електронний ресурс] / Owen Bowcott // The Guardian. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/society/2017/aug/03/police-sex-workers-brothel-thieves-london-keir-starmer>.
6. 'Buried history': unearthing the influence of Native Americans on rock'n'roll [Електронний ресурс] // The Guardian. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/music/2017/jul/19/native-americans-rock-n-roll-rumble-indians-who-rocked-the-world>.
7. Brenson M. Gallery view: The need to communicate in a world that does not listen [Електронний ресурс] / Michael Brenson // The New York Times. – 2017. –

Режим доступа до ресурсу: <http://www.nytimes.com/1985/06/23/arts/gallery-view-the-need-to-communicate-in-a-world-that-does-not-listen.html>.

8. Brocklehurst S. Coming Out: The fabulous history of gay Scotland [Электронный ресурс] / Steven Brocklehurst // BBC News. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-34910016>.
9. Coyle J. In honor of 'The Post,' the top 10 newspaper movies [Электронный ресурс] / Jake Coyle // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/entertainment/theater_dance/in-honor-of-the-post-the-top-10-newspaper-movies/2018/01/17/059ae22c-fbd0-11e7-9b5d-bbf0da31214d_story.html?utm_term=.2fb93afc7101.
10. Disruptive man forced pilot to divert Aberdeen to Wick flight [Электронный ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-north-east-orkney-shetland-41685536>.
11. Dollard J. One's Ego Needs a Healthy Model; MENTAL HEALTH OR MENTAL ILLNESS? [Электронный ресурс] / John Dollard // The New York Times. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=9A04EEDD1F31EE32A25751C2A9679C946091D6CF&legacy=true>.
12. Fuchs M. COUNTY LINES; Young, Obese and Hopeful [Электронный ресурс] / Marek Fuchs // The New York Times. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.nytimes.com/nyregion/county-lines-young-obese-and-hopeful.html>.
13. Furness H. Prince Harry: I sought counselling after 20 years of not thinking about the death of my mother, Diana, and two years of total chaos in my life [Электронный ресурс] / Hannah Furness // The Telegraph. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/04/16/prince-harry-sought-counselling-death-mother-led-two-years-total/>.
14. Frostrup M. How my family fell in love with skiing [Электронный ресурс] / Mariella Frostrup // The Guardian. – 2009. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/travel/2009/oct/04/skiing-french-alps>.

15. Golway T. JERSEY; Vertically Challenged, but Casting a Big Shadow at St. Peter's [Электронный ресурс] / Terry Golway // The New York Times. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9A02E4D6133EF93AA25751C0A9609C8B63>.
16. Gover K. Five myths about American Indians [Электронный ресурс] / Kevin Gover // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/outlook/five-myths/five-myths-about-american-indians/2017/11/21/41081cb6-ce4f-11e7-a1a3-0d1e45a6de3d_story.html?utm_term=.f396ebc8e9bc.
17. Greenstreet R. What I see in the mirror: Helen McCrory [Электронный ресурс] / Rosanna Greenstreet // The Guardian. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/fashion/2014/aug/02/what-see-in-mirror-helen-mccrory-interview>.
18. Harvard affirmative action 'investigated by Justice Dept' [Электронный ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-42070493>.
19. Hax C. Carolyn Hax: Couple needs to learn how to handle her health crisis together [Электронный ресурс] / Carolyn Hax // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/lifestyle/style/carolyn-hax-couple-needs-to-learn-how-to-handle-her-health-crisis-together/2017/12/13/b241410a-dc6e-11e7-b859-fb0995360725_story.html.
20. Israeli strike on Gaza will severely escalate violence, says Hamas spokesperson - video [Электронный ресурс] // The Guardian. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/world/video/2014/dec/20/israeli-strike-gaza-escalate-violence-hamas-palestine-video>.
21. Itkowitz C. Closure of two D.C. maternity wards hurts low-income women most [Электронный ресурс] / Colby Itkowitz // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.washingtonpost.com/local/closure-of-two-dc->

[maternity-wards-hurts-low-income-women-most/2017/10/28/753e4dee-ad06-11e7-9e58-e6288544af98_story.html?utm_term=.95eaffc9d7a7](https://www.nytimes.com/2017/10/28/753e4dee-ad06-11e7-9e58-e6288544af98_story.html?utm_term=.95eaffc9d7a7).

22. Johnson K. Antismoking Story That Is Tailored to Native Alaskans. [Электронный ресурс] / Kirk Johnson // The New York Times. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2014/12/02/us/antismoking-story-that-is-tailored-to-native-alaskans.html>.
23. Learning Disabled And Competition [Электронный ресурс] // The New York Times. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.nytimes.com/nyregion/l-learning-disabled-and-competition-905586.html>.
24. Lottery grant for carers' charity [Электронный ресурс] // BBC News. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/4134782.stm.
25. Makie R. Crank: film [Электронный ресурс] / Rob Makie // The Guardian. – 2006. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/film/2006/dec/22/dvdreviews.shopping3>.
26. Mardian J. Why Are We So Fat? [Электронный ресурс] / Jorg Mardian // The Trumpet. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.thetrumpet.com/13719-why-are-we-so-fat>.
27. McCarthy E. Anita Hill chosen to lead Hollywood sexual harassment commission [Электронный ресурс] / Ellen McCarthy // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.washingtonpost.com/news/arts-and-entertainment/wp/2017/12/16/anita-hill-chosen-to-lead-hollywood-sexual-harassment-commission/>.
28. Milman O. Disadvantaged young people face 'life sentence of poverty and exclusion' [Электронный ресурс] / Oliver Milman // The Guardian. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/world/2013/oct/29/coag-education-report-disadvantaged-youth>.

29. Milman O. US people of color still more likely to be exposed to pollution than white people [Электронный ресурс] / Oliver Milman // The Guardian. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/environment/2017/sep/14/us-people-of-color-still-more-likely-to-be-exposed-to-pollution-than-white-people>.
30. MSPs urge crackdown on disabled parking abuse [Электронный ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-41248744>.
31. New hope for refugees on Greek island [Электронный ресурс] // BBC Radio 4. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.co.uk/programmes/p058klhk>.
32. Normal study urged for retarded child: Dr. Sachs Calls Special Classes Cruel for Those Only Slightly Below the Average. [Электронный ресурс] // The New York Times. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=9506E3D81F3CE23ABC4C52DFB266838E629EDE&legacy=true>.
33. Owen S. In defence of the annoying mature-age student [Электронный ресурс] / Stephen Owen // The Guardian. – 2015. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/nov/02/in-defence-of-the-annoying-mature-age-student>.
34. Page-Kirby K. A new exhibit at the Natural History museum examines the point of narwhals [Электронный ресурс] / Kristen Page-Kirby // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/express/wp/2017/08/03/a-new-exhibit-at-the-natural-history-museum-examines-the-point-of-narwhals/?utm_term=.7607e6f3dae3.
35. Parenting: What are the challenges facing the parents of autistic children? [Электронный ресурс] // BBC Radio 4. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.co.uk/programmes/p05bf3xy>.
36. Petersen M. MARCH 5-11; A Small Step for Womankind [Электронный ресурс] / Melody Petersen // The New York Times. – 2012. – Режим доступа до ресурсу:

<http://www.nytimes.com/2000/03/12/weekinreview/march-5-11-a-small-step-for-womankind.html>.

37. Philips K. Mario Batali tells fans he's 'so very sorry' for sexual misconduct. P.S.: Cinnamon rolls! [Электронный ресурс] / Kristine Philips // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.washingtonpost.com/news/food/wp/2017/12/17/mario-batali-tells-fans-hes-so-very-sorry-for-sexual-misconduct-p-s-cinnamon-rolls/>.
38. Pfizer acts to stop its drugs being used in lethal injections [Электронный ресурс] // BBC News. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/world-us-canada-36292193>.
39. Rachael M. 'There's a monster within' - recovering from alcoholism [Электронный ресурс] / Miller Rachael // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/uk-scotland-42004138>.
40. Report: Family settles prisoner's shower death for \$4.5M [Электронный ресурс] // The Washington Post. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: https://www.washingtonpost.com/national/health-science/family-settles-lawsuit-in-florida-prisoners-shower-death/2018/01/26/bdcd36de-02aa-11e8-86b9-8908743c79dd_story.html?utm_term=.9cc2bf96333a.
41. Robertson J. 'Of course everyone needs help': Longman divided on cuts to tax and welfare [Электронный ресурс] / Joshua Robertson // The Guardian. – 2016. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/australia-news/2016/jun/11/coalitions-message-on-business-led-prosperity-hits-home-in-longman>.
42. Scale of disadvantage among Australian teenagers revealed in OECD report [Электронный ресурс] // The Guardian. – 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/australia-news/2014/dec/10/australia-near-bottom-of-table-disadvantaged-school-student-list>.
43. Seokpil K. The challenge of filling the skills gap in emerging economies [Электронный ресурс] / Kim Seokpil // The Guardian. – 2014. – Режим доступа

до ресурсу: <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2014/oct/07/the-challenge-of-filling-the-skills-gap-in-emerging-economies>.

44. Shevlin S. In Kerala, Rehabilitated Killer Nurtures Mentally Challenged [Электронный ресурс] / Sebastian Shevlin // The New York Times. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <https://india.blogs.nytimes.com/2013/07/12/in-kerala-a-reformed-murderer-nurtures-mentally-challenged/>.
45. Sidhu K. Why I'll be spending my golden years with my golden girls [Электронный ресурс] / Kiran Sidhu // The Guardian. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/aug/26/why-ill-be-spending-my-golden-years-with-my-golden-girls>.
46. Sign language interpreter steals the show at Logic hip-hop concert [Электронный ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.co.uk/newsbeat/article/40177730/sign-language-interpreter-steals-the-show-at-logic-hip-hop-concert>.
47. Students in Wales taking out loans to afford 'luxury' flats [Электронный ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/uk-wales-41240063>.
48. Swarns R. L. Hispanic Teenagers Join Southern Mainstream [Электронный ресурс] / Rachel L. Swarns // The New York Times. – 2006. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.nytimes.com/2006/12/31/us/31georgia.html>.
49. Suspended chief Avon fire officer Kevin Pearson dies [Электронный ресурс] // BBC News. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/uk-england-bristol-41885647>.
50. Tapes surpass Braille in popularity for blind [Электронный ресурс] // The New York Times. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.nytimes.com/us/tapes-surpass-braille-in-popularity-for-blind.html>.
51. Tickle L. Disappeared: the headteachers sacked and gagged by academy trusts [Электронный ресурс] / Louise Tickle // The Guardian. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.theguardian.com/education/2017/oct/24/disappeared-headteacher-sacked-academy-dismissal>.

52. To aid the handicapped ; Group Seeks \$450,000 for Its Job-Training Program [Электронный ресурс] // The New York Times. – 2017. – Режим доступа до ресурсу:
<http://query.nytimes.com/gst/abstract.html?res=980CEFDA153EE13BBC4C52DFB266838C659EDE&legacy=true>.
53. Topping A. Eager 89-year-old seeks job: cafe snaps him up [Электронный ресурс] / Alexandra Topping // The Guardian. – 2016. – Режим доступа до ресурсу:
<https://www.theguardian.com/money/2016/dec/01/eager-89-year-old-seeks-job-cafe-snaps-him-up>.
54. Turning trash into cash to tackle poverty in India [Электронный ресурс] // BBC News. – 2014. – Режим доступа до ресурсу:
<http://www.bbc.com/news/av/business-29794809/turning-trash-into-cash-to-tackle-poverty-in-india>.
55. Wal-Mart: same-sex partners to get health benefits [Электронный ресурс] // BBC News. – 2013. – Режим доступа до ресурсу: <http://www.bbc.com/news/business-23858986>.
56. Webber C. There is one aspect of your physique that can ruin your sex life [Электронный ресурс] / C. Webber, D. Delvin // Spectator Health. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://health.spectator.co.uk/there-is-one-aspect-of-your-physique-that-can-ruin-your-sex-life/>.
57. Why is there an International Day of Persons with Disabilities? [Электронный ресурс] // BBC News. – 2016. – Режим доступа до ресурсу:
<http://www.bbc.com/news/av/world-38194553/why-is-there-an-international-day-of-persons-with-disabilities>.
58. Zadek S. Emerging nations are embracing sustainability [Электронный ресурс] / Simon Zadek // The Guardian. – 2011. – Режим доступа до ресурсу:
<https://www.theguardian.com/sustainable-business/blog/emerging-nations-business-embracing-sustainability>.
59. Zhang L. China's marginalised workers are waking up to their rights [Электронный ресурс] / Lijia Zhang // The Guardian. – 2012. – Режим доступа до ресурсу:

до ресурсу: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2012/mar/02/china-workers-waking-up-rights>.

60. 5 Artists on How 'M. Butterfly' Changed Their Lives [Электронный ресурс] // The New York Times. – 2017. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2017/10/17/theater/5-artists-on-how-m-butterfly-changed-their-lives.html>.

ДОДАТОК А

**Кількісні показники застосування прийомів перекладу політкоректних
лексичних одиниць у вибірці**

Метод перекладу	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Метод уподібнення	27	37,5%
Передача за допомогою калькування	20	28%
Трансформаційний переклад	19	26,5%
Ситуативний відповідник	2	3%
Контекстуальне розтлумачення речей	2	3%
Переказ за допомогою транслітерації і транскрипції	1	1%
Трансплантація (або іншомовні вкраплення)	1	1%

ДОДАТОК А2

**Кількісні показники застосування прийомів перекладу політкоректних
лексичних одиниць на позначення фізичних та розумових вад людини**

Метод перекладу	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Трансформаційний переклад	13	56,5%
Передача за допомогою калькування	6	26%
Метод уподібнення	3	13%
Ситуативний відповідник	1	4,5%

ДОДАТОК А3

Кількісні показники застосування прийомів перекладу політкоректних лексичних одиниць за ознакою зовнішнього вигляду

Метод перекладу	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Метод уподібнення	5	50%
Передача за допомогою калькування	3	30%
Трансформаційний переклад	2	20%

ДОДАТОК А4

Кількісні показники застосування прийомів перекладу ґендерних політкоректних лексичних одиниць

Метод перекладу	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Метод уподібнення	6	54,5%
Передача за допомогою калькування	3	27%
Контекстуальне розтлумачення речей	1	9%
Трансплантація (або іншомовні вкраплення)	1	9%

ДОДАТОК А5

Кількісні показники застосування прийомів перекладу політкоректних лексичних одиниць на позначення віку

Метод перекладу	Кількісний	Відсоток від
------------------------	-------------------	---------------------

	показник	цілого
Передача за допомогою калькування	2	66%
Метод уподібнення	1	33%

ДОДАТОК А6

Кількісні показники застосування прийомів перекладу соціальних політкоректних лексичних одиниць

Метод перекладу	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Метод уподібнення	10	59%
Передача за допомогою калькування	5	29%
Трансформаційний переклад	2	12%

ДОДАТОК Б

**Кількісні показники семантичних змін при перекладі політкоректних
лексичних одиниць у вибірці**

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	36	51,5%
Нейтралізація евфемізму	21	30%
Емфатизація евфемізму	13	18,5%

ДОДАТОК Б1

**Частотність семантичних змін при перекладі політкоректних лексичних
одиниць на позначення расової та етнічної належності**

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	4	50%
Нейтралізація евфемізму	4	50%

ДОДАТОК Б2

**Частотність семантичних змін при перекладі політкоректних лексичних
одиниць на позначення фізичних та розумових вад людини**

Семантичні зміни	Кількісний	Відсоток від
-------------------------	-------------------	---------------------

	показник	цілого
Емфатизація евфемізму	11	50%
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	9	40%
Нейтралізація евфемізму	2	10%

ДОДАТОК Б3

Частотність семантичних змін при перекладі політкоректних лексичних одиниць за ознакою зовнішнього вигляду

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	5	50%
Нейтралізація евфемізму	3	30%
Емфатизація евфемізму	2	20%

ДОДАТОК Б4

Частотність семантичних змін при перекладі гендерних політкоректних лексичних одиниць

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Нейтралізація евфемізму	6	60%

Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	4	40%
--	---	-----

ДОДАТОК Б5

Частотність семантичних змін при перекладі політкоректних лексичних одиниць на позначення віку

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	2	66%
Нейтралізація евфемізму	1	33%

ДОДАТОК Б6

Частотність семантичних змін при перекладі соціальних політкоректних лексичних одиниць

Семантичні зміни	Кількісний показник	Відсоток від цілого
Збереження денотативної та конотативної еквівалентності;	12	70,5%
Нейтралізація евфемізму	5	29,5%